

KERESKEDELMI JOG

HITELJOGI ÉS GAZDASÁGPOLITIKAI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal:

BUDAPEST,
V., Visegrádi-utca 14. sz.

Telefon: Aut. 271—65.

ALAPITOTTA

néhai GRECSAK KÁROLY

v. b. t. t., igazságügyminiszter

FŐSZERKESZTŐ:

Dr. KUNCZ ÖDÖN

egyetemi nyilv. rendes tanár.

TISZTELETB. FŐSZERKESZTŐ:

BUBLA FERENCZ

ny. kuriai tanácselnök.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. SZENTE LAJOS

ügyvéd.

Előfizetési ár:

Egy évre: 16 P.

Félévre: 8 P.

Egy füzet ára: 1.60 P.

XV. SZONHATODIK ÉVFOLYAM 12. SZ.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELEJÉN

BUDAPEST, 1929 DECEMBER 1.

TARTALOMJEGYZÉK:

Prof. Dr. Eugen Rosenstock Hüßy, Breslau: A ma-
gánjog néhány új alapfogalmáról. (Bef.)

Dr. Mautner Dezső, ügyvéd: A részvénytársaság
igazgatóságának javadalmazása.

Dr. Pethő Tibor, kir. tvszéki bíró: Csekk-kiadások.

Dr. König Endre ügyvéd: Észrevételek a magán-
tisztviselők szolgálati viszonyára vonatkozó tör-
vénytervezethez.

SZEMLE: A részvényjogi reform. — A felek szer-
ződési autonómiaja a nemzetközi kötelmi jogban.
— Márkacikkek előírt árának be nem tartása —
tisztességtelen verseny. (Dr. Sente Lajos.)

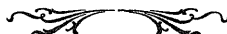
IRODALOM: Hazai irodalom. — Külföldi irodalom.

BIRÓI JOGGYAKORLAT: 168. Üzemi baleset. —

169. Üzletátruházás. — 170. Részvénytársaság. —

171. Átértékelés. — 172. Bankügylet. — 173. Vas-
pálya felelőssége. — 174—175. Váltó. — 176.

Csöd. — 177. Külön tömegeknek végrehajtás alóli
mentesítése érdekében kifejtett ügyvédi ténykedés
díjazása nem a külön tömeget terhelő tartozás,
miután annak célja az általános tömeg gyarapi-
tása. — 178. Szabadalom. — 179—180—181. Tisz-
tességtelen verseny. — Birói joggyakorlatok össze-
foglalása 1929. évre.

K

Sze

V.,

Te

HUS

A

ú
ve
ol
g
k
s
p
á
n
t

d
e
n
p
l
v
l
n

KERESKEDELMI JOG

HITELJOGI ÉS GAZDASÁGPOLITIKAI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal:

BUDAPEST,
V., Visegrádi-utca 14. sz.

Telefon: Aut. 271—65.

ALAPITOTTA

néhai GRECSAK KÁROLY

v. b. t. t., igazságügyminiszter

FŐSZERKESZTŐ:

Dr. KUNCZ ÖDÖN

egyetemi nyilv. rendes tanár.

TISZTELETB. FŐSZERKESZTŐ:

BUBLA FERENCZ

ny. kuriai tanácselnök.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. SZENTE LAJOS

ügyvéd.

Előfizetési ár:

Egy évre: 16 P.

Félévre: 8 P.

Egy fűzet ára: 1.60 P.

HUSZONHATODIK ÉVFOLYAM 14. SZ.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELEJÉN

BUDAPEST, 1929 DECEMBER 1.

A magánjog néhány új alapfogalmáról.*

Prof. Dr. Eugen Rosenstock Hüsey, Breslau.*

II.

Mindenható és kötött tartalmú törvények.

Mindezekből nyomban kitűnik, hogy ez az új fogalom: „egyetemes gazdaság” milyen veszélyes következményekkel járhat. Minden olyan ítélet, amely az egyest az egyetemes gazdaság érdekében bizonyos magatartásra kényszeríti, az egyest rabszolgasorsra juttatja s így elviselhetetlen volna, ha nem volna csupán egy — ideiglenes intézkedés. Az oroszok átértékelték ezt a veszélyt s így jogrendszerüket mint pusztán „*Tagesrecht*”-et akarták kiépíteni.

A kommunista uralkodók azonban a fűrdővel együtt a gyereket is kiöntötték, amikor ezzel a tisztavirágéletű jogalkotással olyan területeken is megpróbálkoztak, ahol ez csak pusztítást okozhatott: így az egyház, az állami élet, a család kérdéseinél is. Az az alapvető gondolat azonban, hogy jogunkat mozgékonyra kell tenni, már a háború folyamán felmerült és meg is valósult valamennyi iparúzó államban.

A törvényhozó a gazdasági élet szabályozásánál szakított azzal az ideállal, amely felé a törvényalkotás állandóan törekedett. Aki ismeri Spengler „*Untergang des Abendlandes*” c. művét, valamint jelen sorok szerzőjének „*Industrierecht*”-jét, az azokban elegendő példát találhat, hogy mennyire uralkodó jellegű az újabb törvényalkotásokban az a törekvés, hogy egy a jövőre is kiható, végleges szabályozást adjunk. A modern iparúzó állam törvényhozását ez a becsvágy nem ítíti többé. 1910-ben Németország megalkotta az első kötött időtartamú törvényt. Ez a törvény a kálimonopóliumról rendelkezik és tizenöt

évi érvénnyel hozatott meg. — Ezt az első kísérletet követték a lakásrendeletek, továbbá a háborús és szükség törvényhozás számtalan egyéb kötött időtartamú terméke.

Akadhatnak olyanok, akik a törvény hatálya időbeli korlátozásainak nem tulajdonítanak túlságosan nagy jelentőségeket. Ellenvenhetik, hogy hiszen az ilyen törvényeket újra meg újra meg lehet hosszabbítani s így nem igen különbözik az „örökkévaló” törvényektől. Ezeknek csak azt válaszolhatom: gondoljon csak arra vissza, hogy még csak a legutóbbi évtizedekben is, milyen hatalmas és tekintélyes volt a törvénynek. Ha ezekben az időkben támadtak is viták a törvények hatályának tartama körül, úgy sohasem jövőbeni hatályról volt szó. Nem is lehet másképpen, mert hiszen a törvényhozó kifejezetten kimondta, hogy a szokásjog nem másíthatja meg az írott jogot. A törvényhozó t. i. megkísérelte, hogy eltérjen attól az örök igazságtól, hogy az írott jog valójában mégis csak a jogszokáson keresztül érvényesül; hogy a legkövetesebb törvényalkotás is csupán a jogszokás és a bírói gyakorlat által kicsiszolt formában jelenik meg. A törvényhozást és a jogtudományt komolyan csupán a visszaható erő kérdése foglalkoztatta. Mennyiben változtathatja meg, mennyire befolyásolhatja a mindenható törvényhozó a multban már jól megszerzett jogokat? Így például egy régebbi házassággal kapcsolatos vagyonjogi viszonyokat, amint azt a német BGB. 1900 január 1-én számtalan házasság tekintetében megtette? A törvény visszaható erejének kérdése in floribus a büntető törvények visszahatása körül dühöngő viták idejében volt.¹ Ez volt az egyetlen eset, amikor a törvényhozót megállítoták; itt volt az egyéni szabadság igazi birodalma. A büntető törvények nem hatnak

¹ Gondoljunk csak Lasalle „*System der erworbenen Rechte*”-jére.

* Lásd nov.-i számunkat.

vissza. A törvények visszaható erejének kérdése tehát különösképen a büntetőjogban birt fontossággal.

A mi újabb keletű problémánk a törvények jövőbeli hatályának a kérdése. A kötött időtartamú törvény a társadalmi élet körforgásának természetzerű következményeképpen hatályát veszti. Csak akkor hosszabbítható meg, ha azok a társadalmi erők, amelyek létrehozták, abban az időpontban, amikor hatálya megszűnik, még mindig annyira erősek, hogy módjukban áll a törvényhozás gépezetét újólá megindítani. Köztudomású, hogy sokkal nagyobb erőfeszítéssel lehet csak az országgyűlést pozitív cselekvésre bírni, mint annak pusztán passzív magatartását előidézni. Törvényt hatályon kívül helyezni semmivel sem kisebb munka, mint törvényt alkotni. Ezzel szemben a törvény időbeli hatályának korlátozása azt jelenti, hogy azt megszüntjük — a jövőre vonatkozólag; azt jelenti, hogy meghosszabbításához nem elegendő a bíróságok és a közigazgatási hatóságok nemtörődömsége, hanem szükséges az is, hogy a szabad társadalmi tényezők a kellő pillanatban megfelelő erővel kopogtassanak a törvényhozás ajtaján. Az, hogy manapság egyáltalán szó kerülhet a törvények jövőbeli hatályára, mutatja, hogy a gazdasági folyamatoknak csak időleges tényezője. A törvényhozó nem intézkedik többé korlátlan mindenhatósággal a jövőről. A törvény pusztán jelenlétével sokkal jobban befolyásolja az egyetemes gazdálkodás folyamatát, semmint hogy egy vagy csak egy fél emberöltőn túl változatlanul érvényben maradjon. Mert ha jó és eredményes egy törvényalkotás, úgy egy ilyen időszak elteltével éppen azok az életviszonyok változtak meg gyökerestül, amelyeket — szabályozni kívánt.

Eképen lép be a törvényhozó is a „társadalmi” jogalkotás tényezői közé. Elfoglalja a helyét a többi tényező mellett, s nem fölöttük.

III.

A család és háztartás.

Nem lehet azon se csodálkozni, hogy a társadalom életfolyamata nem hagyja érintetlenül a régifajta családot sem. A családot ma olyan szempontból is figyelembe kell venni, amelyet eddig a törvényhozó joggal nem vett tekintetbe: t. i. arra kell ügyelni, hogy a család: a tulajdonképeni fogyasztó. A jogászok között az a fikció terjedt el, hogy a tulajdonképeni fogyasztó a vevő, a bérlő, a haszonélvező; tehát mindig egy egyén. Ez nem helyes. A tulajdonképeni fogyasztók száma Magyarországon nem 8 millió (vagy helyesebben 20 millió), hanem ha helyes eredményhez akarunk jutni, úgy ezt a számot öttel kell osztani. A tulajdonképeni fogyasztó Magyar-

országon 2 millió, Németországban 9 vagy 10 millió háztartás.² A háborús idők jogrendszere, az a rendszer, amelynél minden: kenyér, hús, cipő, ruha csak jegy ellenében volt megszerezhető, az első napon összetört volna, ha az egyének nem lett volna módjuk háztartásuk körében egy — kiegyenlítő eljárásra. Mert amíg az egyiknek a kenyérszükséglete volt valamivel nagyobb, addig másiknak inkább húsról volt szüksége vagy egy pár cipő vagy szövet kellett neki. S így a háztartásban történő gazdálkodás a jegyrendszer hátrányait meglehetősen letompította. A háború utáni időben azután akarva nem akarva egy gazdasági adottsággal kellett a háztartást szemügyre vennünk, függetlenül minden érzelmi, erkölcsi, vallási és politikai vonatkozástól. Voltak ifjú párok, amelyek csak azért keltek egybe, hogy belekerülhessenek a lakásigénylők listájába és néha éveken keresztül együttéltek, anélkül, hogy közöttük valóban házasság állott volna fenn. Ha pedig a törvényhozó által az emberi élet legfontosabb eseményének szánt házasságkötés a néptömegek számára már csak egy fikciót jelent, akkor — a jog megváltozott. Az ilyen házasságok csak jogilag voltak azok, tényleg — nem. Ezzel szemben kialakultak jelentős életközösségek — megfelelő jogi forma nélkül. Így pld. a hadiözvegyek csupán újbóli férjhezmenetelükig részesültek támogatásban. Ez a támogatás természetesen azután az özvegy tulajdonképeni vagyona. Képtelenség az, hogy az özvegy újabb házasságra lépésekor erről a vagyronról, mondhatni hozományáról lemondjon. Erre a hozományra neki, úgy szólván, a sorssal szemben van jussa: lehetetlenség, hogy a háborúnak, éppen ez a következménye ne jusson osztályrészeül.

De már gazdasági okokból sem mondhat le róla, mert különben, különösen ha gyermekei vannak, nem talál egy olyan második férjet, aki képes volna ezt az egész háztartást ellátni. A hadiözvegyek tehát nem mentek újból férjhez, hanem egyszerűen vadházasságra léptek. Az ilyen „házasság”-nak minden előírt kelléke valósággal megvan, csak éppen az anyakönyvvezető hiányzik, mert az ő beavatkozása — lerombolná a házasság gazdasági bázisát. S egyszerre előttünk áll a római jog *usus házasságának* iskolapéldája.

A polgári erkölcs uralmának korában a jogászok elszoktak attól, hogy az ilyen házasságok kívüli együttéléseket, amelyekre pedig a nem-polgári körökben mindig akadt példa, kellőképpen méltányolják. Pusztán visszaéléseknek, kivételes erkölcstelenségnek tekintették. Szigorú határt vontak a házasság és a nem-házasság között és ekképen a köz-

² Lásd: Friedr. Zahn: Handwörterbuch der Staatswissenschaften 4. kiadás 1923. — V. kötet 160. és köv. oldal.

vélemény képviselőjeként egy kalap alá vették a könnyű farsangi kalandot sőt a megvásárolható prostitúttal való nemi érintkezést a konkubinátussal, azaz egy férfi és egy nő komoly együttélésével. Nálunk a „konkubinátus” szó — ellentétben a rómaiakkal — mindig erkölcstelenséget jelent. Csak a legújabb időben jöttünk újból reá arra, hogy az döntő elhatárolás az emberek nemi kapcsolatait tekintetében egészen máshol van, mint ahogyan azt az a csunya szó, hogy konkubinátus, sejteti. Ezt a határt nem a házasság és nem házasság között kell megvonni, hanem olyképen, hogy egyik oldalra kerüljenek az összes házasságszerű kapcsolatok, t. i. azok, amelyek komoly köteletségvállalással járnak, a másik oldalra pedig a pusztán az élvezet kedvéért létrejövő nemi viszonyok. A házasságszerű kapcsolatokat az jellemzi, hogy kölcsönös áldozatokkal, együttéléssel járnak; a felek ágyasztalközösségben és közös háztartásban élnek. A pusztán nemi érintkezés viszont nem egyéb, komolytalan szerelmi játék.

A közigazgatási hatóságoknak feladatává lett, hogy úgy a munkásbiztosítás terén, mint a munkanélküli segélyek kiosztása körül megfelelő elbánásban részesítsék „a házasságon kívüli háztartásközösséget”. A községek a háztartás fejeként kezelték azt, aki férj is volt, nem is, s a munkásbiztosításból eredő segély mértékének megállapításánál a családi pótlék fogalmával operáltak ott is, ahol tulajdonképpen csak egyesekről volt szó. A Reichsversicherungsordnung már korábban kiépítette a „közös háztartás” fogalmát amikor a biztosított igényeit a szerint állapította meg; hogy tagja-e egy ilyen háztartásnak vagy sem. Végre az új német biztosítási jog tekintettel van arra a kapcsolatra is, amely úgy keletkezik, hogy házaspárok gyerekek gondviselés végett háztartásukba befogadnak — minden jogkövetkezmény nélkül, holott ezt a kapcsolatot az általános magánjog egyáltalában nem veszi figyelembe.

Ha a társadalom épületét háztartások szerint állítjuk össze; akkor észre kell venni, hogy a „háztartás” s ezen belül a „háztartásközösség” fogalma olyan területeken is megtalálható, ahol eddig nem vettek róluk tudomást. Legjobban akkor lehet majd felhasználni, ha majd az otthonnak, mint termelő helynek, eddigi fogalmát felbontjuk egyrészt a „háztartásra”; másrészt a „családi üzemre”. Jól tudjuk, hogy milyen jelentősége van a házi munkának éppen a legszegényebb néposztályok körében. A házi munka fogalmát helyesen meghatározni nehéz volt, amíg az otthon; a családot egyszerűen egy magánjogi köteleknek tekintettük. Ha valaki ma házi ipart űz; úgy itt két elem találkozik: a közös fogyasztásra alakult háztartás és egy ipari üzemnek a családi élet egykori birodalmába behatoló nyulványa; amely utódja a

termelésre alakult háztartásnak. A törvényhozás fejlődése azt mutatja, hogy még a mezőgazdasági üzem is, amely pedig mindig a gazda tulajdon gyerekeit alkalmazta munkaerőül, mindinkább úgy bíraltatik el, mint ha gyárüzem volna. Amint az atyának számos jogát és kötelességét a gyám jogi helyzetének példájára állapították meg; tehát a gyerek természetes képviselőjének jogállását a szekerker képviselő jogállása szerint formáltuk ki; úgy legújabbban a biztosításoknál a családhoz tartozó fiúgyerek ugyanolyan jogállásba kerül; mintha csupán az üzemben dolgozó munkás volna. Ilyképen elhalványul a régi parasztszalad fogalma és még itt is meg kell majd fontolni az elkerülhetetlen különbözettel szembe gazdasági üzem és háztartás között.

Panaszkodnunk kellene ezek miatt a folyamatok miatt? Feladat-e a jogásznak ott fékezőleg beavatkozni; ahol tömegesen fellépő új jelenségek gondolkozását új fogalmak feldolgozására készítetik? Nem hinném. A jogász megbecsülésének egyik legfőbb oka az; hogy ő nem dolgozik el nem muló fogalmakkal. A filozófussal ellentétben a jogász a történelmi adottságot igyekszik feldolgozni; s nem örökkévaló igazságokat. Jogászelődeinkkel szemben nem tanusítunk kegyeletet; ha az ő más korra, más életviszonyokra szabott fogalmaikat és problémáikat erőszakoltan fenntartanók új tényállásokkal szemben is. Ők méltán beszélhettek közjogról; a törvények visszaható erejéről, a családról. S ha az a tényállás ma is megvan; amelyre való tekintettel ők ezeket a fogalmakat alkották; akkor mindezeket értékes tulajdonként fogjuk kezelni s belőlük tapodtatot sem engedünk. Lesz még a jövőben is bőven szó a jogban közjogról; a családról; a törvények visszaható erejéről. Ez azonban nem lehet akadály annak, hogy szemügyre vegyük a tények új világát is. S így kénytelenek leszünk foglalkozni az egyetemes gazdaságnak, a törvények jövőbeli hatályának s kötött időtartamának fogalmaival; — mindaddig, amíg ezek a tényállások nem részesültek megfelelő szabályozásban. Szépen fejezte ki egy német jogász ezt a gondolatot: „Kemény és merev minden olyan jogi forma, amelyet tisztán elvont gondolkodás hozott létre. Az ilyen forma nem halhat meg; mert hiszen mindig halott. Csak az élő alakulat teremthet életet s pusztulhat el — mint minden élő.”

Az új fogalmak lehet, hogy szárazabbak, mint a régiek. De az élet kedvéért jöttek létre; s nem kevésbé szent célt szolgálnak mint a régiek. Ezek a közgazdasági izű fogalmak visszatükrözik a mindennapi kenyérért való gondot. A mindennapi kenyérért imádkozunk a „Miatyánkban” is; s a mai emberiségnek ez az imája is csak úgy lesz hatékony, ha ezt is közösen; megfelelő munkamegosztás kíséretében teszi. (Bef.)

A részvénytársaság igazgatóságának javadalmazása.

Irta: Dr. Mautner Dezső ügyvéd.

„A Kt. az igazgatók díjazására vonatkozólag egyedül azt a Code de commerce 31. cikkéből átvett kitételt tartalmazza, hogy az igazgatóság fizetés mellett vagy anélkül választatik. Hogy ezt a fizetést ki állapítja meg, arról a Kt. hallgat. Minthogy ebben a kérdésben a bírói gyakorlat sem foglalt el határozott álláspontot, jogunkban az igazgatók díjazásának megállapítására hivatottnak kell tekinteni: az *alapszabályt*, a *közgyűlést*, sőt *magát az igazgatóságot is*.”

Igy látja még dr. Kuncz Ödön, a részvénytársasági jog kodifikátora, az 1926-ban közreadott, „Törvénytervezet a részvénytársaságról stb.” című művében a 344. lapon. 1926-ban tehát még az volt a jogállapot, hogy az igazgatósági tagok díjazására magát az igazgatóságot is jogosultnak tekintették.

E felfogással szemben fordulatot jelentett a m. kir. Curia 1926. június 16-án kelt P. IV. 6206/1925. számú határozata.

„Az egyedül eldöntendő kérdés”, úgy mond a m. kir. Curia, „hogy a részvénytársaság igazgatósága létesíthet-e az igazgatóság egyik tagjával annak a társaság érdekében kifejtett közreműködése jutalmazása céljából oly megállapodást, hogy részére a társaság vagyonából nyújtandó javadalmazást állapít meg.

A Kt. 179. és 182. §-aiban foglaltak szerint az igazgatóságot a *közgyűlés* fizetés mellett vagy a nélkül választja és annak hatáskörébe az tartozik, hogy a *részvénytársaság ügyeit intézze*.

Továbbá az alperesi részvénytársasági *alapszabályok* 16. §-ának a) pontja szerint az igazgatóság járandóságainak megállapítása a közgyűlés hatáskörének van fenn tartva.

Ekkép a törvény és az alapszabályok rendelkezésével szemben az *igazgatóságnak nem állott jogában az*, hogy a részvénytársaság vagyoni megterhelésével felperes igazgatósági tag részére javadalmazást állapítson meg, ez a megállapodás tehát csak annak a közgyűlés által való jóváhagyása esetében válhatott volna joghatállyossá.”

A m. kir. Curia e határozatában egyrészt a törvényre hivatkozik, úgy értelmezve azt, hogy az igazgatóságnak nemcsak megválasztása van a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe utalva (Kt. 179. §.), hanem annak az elhatározása is, hogy az igazgatóság fizetésével vagy anélkül választassék-e (Kt. 182. §.). Annak kiemelésével, hogy az igazgatóság hatáskörébe a részvénytársaság ügyeinek intézése tartozik, azt akarhatta kifejezni a

m. kir. Curia, hogy következőképp oly ténykedésért, amely ebbe a feladatkörbe esik, csak a közgyűlés díjazhatja az igazgatóságot.

De a törvény mellett az alapszabályokra is hivatkozik és ezzel a törvényre alapított álláspontját gyengíti a m. kir. Curia, mert okszerűen csak úgy lehet az alapszabályokra utalni, ha azok történetesen másként, jelesül a törvénytől eltérően is intézkedhetek volna és ha az igazgatóság díjazásának kérdésében az alapszabályoknak a törvénytől eltérő intézkedései súllyal bírhatnának. Azt a feltevést kelti tehát az alapszabályokra való hivatkozás, hogy a m. kir. Curia felfogása szerint az igazgatóság díjazásának a közgyűlés törvényes hatáskörébe való besorozása csak *dispositiv jellegű* intézkedés, melytől az alapszabályokban tetszés szerint el lehet térni. De az is feltehető, hogy az alapszabályokra való hivatkozás csak egy további, szinte önkénytelen alátámasztása akart lenni a meghozott határozatnak.

Nyílt kérdés maradt tehát, hogy az igazgatóság díjazásának kérdésében a törvénynek vagy az alapszabályoknak kell-e az elsőbbséget megadni. Ezt a kérdést első ízben a m. kir. Curia 1927. április 26-án kelt Pk. IV. 732/1927. számú határozata dönti el szabatosan.

A hivatolt határozat egyrészt kimondja a Kt. 179. és 182. §-ai alapján, hogy „az igazgatóságnak nem áll jogában az, hogy a maga vagy valamely tagja részére a részvénytársaság vagyoni megterhelésével olyan vagyoni javadalmazást állapíthasson meg, mely az *alapszabályokban* tüzetes körülhatároltsággal benn nem foglaltatik vagy a közgyűlés mint a részvénytársaság erre hivatott szerve által külön el nem határozottatott”. Másrészt azt is megállapítja a határozat, hogy ezzel a törvényes szabályozással *szemben áll* az alapszabályoknak azon rendelkezése, „hogy az igazgatóság által működési köre egyrészének átruházásával a tagjai sorából választott végrehajtóbizottság tagjainak vagy az igazgatóság külön megbízása alapján eljáró egyes igazgatósági tagoknak a díjazását az igazgatóság állapítja meg” és helyesli a másodbíróság ama határozatát, hogy „a *törvény rendelkezésével ellenkező tartalmú alapszabályok* a részvénytársaságnak a cégjegyzékből való törlése sanctiója mellett... a törvénynek *megfelelően módosítandók*.”

Kibontakozik tehát a m. kir. Curia értelkezésében a törvénynek azon értelmezése, hogy az igazgatóság díjazásának a közgyűlés hatáskörébe való tartozása *kényszerítő szabály*, melytől az alapszabályokban eltérni nem lehet. E tekintetben mi különbséget sem tesz, hogy a *rendes igazgatósági jutalekról*

vagy a végrehajtóbizottság tagjainak illetve az igazgatóság külön megbízása alapján eljáró egyes igazgatósági tagoknak *külön díjazásáról* van szó. Csak az az eset alkot kivételt, ha az igazgatóság vagyoni javadalmazása a *kellő tüzetes körülhatároltsággal az alapszabályokban* van megállapítva.

Ami a m. kir. Curianak legutóbb ismeretessé vált, 1929. szeptember 20-án kelt, P. IV. 7590/1928. számú határozatában új, az a törvény fenti értelmezésének *állandó bírói gyakorlattal nyilvánítása*.

De vajjon befejezettnek tekintendő-e ezzel a részvényjog ezen kényes kérdésében megindult jogfejlődés? A m. kir. Curia megáll-e majd azon a ponton, ahova a fentiekben ismertetett úttörő határozataiban eljutott? „Repül a nehéz kő: ki tudja, hol áll meg?”

Ki tudja? Megelégszik-e a m. kir. Curia az igazgatósági hatáskör *elvi* megszorításával, vagy levonja-e a további *logikai következtetéseket* is és milyen mérvben?

Az igazgatósági hatáskör megszorítását az igazgatósági tagoknak *csak ebbeli minőségükben* járó fizetésére illetve díjazására kell-e érteni, vagy az *egyébkénti* szolgáltatáikért való javadalmazására is?

Ha az igazgatóságnak nem kivétel nélkül minden díjazása tartozik a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe, akkor mely ismérvek szerint határolódik el az *igazgatósági tagi minőségben* teljesített szolgálat attól a munkálattól, amelyet az igazgatóság tagja a *saját kereseti tevékenysége körében* végez a társaság részére, például mint a társaság tisztviselője (vezérigazgatója stb.), ügyvéd, mérnök, gazda stb. Hiszen az igazgatóság tagjának minden tevékenységei egyazon feladatkörben mozognak: „a részvénytársaság ügyeit intézi.”

Hogyan kell az igazgatósági tagok díjazását a közgyűlés elé terjeszteni? Elég-e, ha a számadások megfelelő tételeiben, például a tiszti fizetések, az általános vagy különös költségek összegében bennfoglaltatik, vagy külön tételben kell-e kimutatni? Összesítve vagy személyenként és jogcímként részletezve? Indokolással vagy anélkül? Elég-e az utólagos jóváhagyás vagy az-e a szabály, hogy quod ab initio vitiosum est, non potest convalescere? Mert ha az igazgatóság a tagjai részére fizetést vagy jutalmat a közgyűlés utólagos jóváhagyásának reményében is joggal folyósíthat, akkor nem tehető felelőssé, ha várakozása ellenére ez a jóváhagyás utóbb be nem következik!

Megtámadható-e tehát a közgyűlésnek a mérleg megállapítása tárgyában hozott határozata azon a címen, hogy a vezérigazgató szerződéses (tisztviselői) javadalmazása az

üzleteredmény terhére számoltatott el anélkül, hogy a számadásokban elkülönítve volna feltüntetve és illetve, hogy arról a közgyűlés külön határozott volna, jöllehet a vezérigazgató az igazgatóságnak is tagja. Ha e címen megtámadásnak helye van, a megtámadás ilyenkor alaki vagy anyagi okból történnék tekintendő-e, vagyis a Kt. 174. §-a szerinti 15 napi záros határidőben vagy a rendes 32 évi elévülés alatt kell-e érvényesíteni? Ha a mérleg megállapítása tárgyában hozott közgyűlési határozatnak az említett címen való megtámadása sikerrel jár, az igazgatósági tag a fizetés vagy díjazás címén felvett összeget nyomban visszatéríteni tartozik-e, ha a megsemmisítés folytán meghozott, a fizetés illetve díjazás kérdésére is kiterjeszkedő újabb közgyűlési határozat úgy találja, hogy fizetés vagy díjazás egyáltalában nem jár vagy nem abban a mérvben jár, mint ahogyan azt az igazgatóság megállapította.

Ha a közgyűlési többség az igazgatósági tag mellé áll és megszavazza részére az igazgatóság által megállapított fizetést vagy díjazást, jöllehet a közgyűlési kisebbség nézete szerint meghaladja a szokásos vagy okszerű mértéket, sikerrel támadható-e meg a közgyűlés határozata? Belebocsátkozhatik-e a bíróság annak a méltatásába, hogy a megszavazott fizetés vagy díjazás objektíve igazolt-e? Mérlegelheti-e a bíróság, hogy a fizetés vagy díjazás arányban áll-e a kifejtett munkával, az elért eredménnyel és a vállalat terjedelmével, miként ez a m. kir. Kúria 1929. június 18-án meghozott P. IV. 5650/1928. számú határozatának indokolásából következnek.

Mely esetben mondható az igazgatóságot vagy egyes tagjait megillető javadalmazás az alapszabályokban *„tüzetes körülhatároltsággal”* meghatározottnak? Különösen: ilyennek tekinthető-e, ha a javadalmazás a nyereség bizonyos százalékában van megállapítva és ehhez képest megengedhető-e ily esetben a javadalmazásnak a közgyűlés rendelkezésére bocsátandó nyereségből való előzetes levonása? Elég-e a közgyűléssel szemben általánosságban utalni a levonás megtörténtére vagy számszerűleg kell-e a levont összeget kimutatni, hogy a közgyűlés, mely a nyereség megállapítása kérdésében kizárólagos jogkörrel intézkedik, ezzel kapcsolatosan a javadalmazás címén való előzetes levonásról is döntszen? Mert logikus következtetés szerint előbb kell a nyereséget megállapítani és csak az után lehet abból százalékos levonást eszközölni.

Ha az igazgatóság nincs arra hivatva, hogy tagjait külön szolgálataikért díjazza, akkor az is kérdéses, hogy *külön szolgálatra adható megbízást tagjainak?* Mert a m. kir. Kúria sem vonja — legalább ezidőszere — kétségbe, hogy a külön szolgálatokért díjazás jár, csak hogy szerinte nem az igazgatóságtól,

hanem a közgyűléstől. De ha jár értük díjazás, akkor már a megbízás megadásában rejlik benn a részvénytársaság vagyoni megterhelhetése, melyre a m. kir. Kúria szerint az igazgatóság nem jogosult és amely megterhelést a közgyűlés adott esetben okszerűtlennek ítélni.

Avagy a m. kir. Kúria újabb gyakorlata oda tendál-e, hogy *összeférhetetlen*, miszerint az igazgatóság saját tagjával szerződhessek, amiből következne, hogy az igazgatóság tagja nem lehet a részvénytársaság alkalmazottja sem, továbbá nem vállalhat részére más megbízást illetve munkát, mint amely az igazgatósági jog- és feladatkörből folyik, amely tevékenységéért viszont nem illetheti más recompensáció, mint a rendes igazgatósági javadalmazás.

A kérdéseknek egész sorozata tárul tehát elének, melyekre nem tudunk megnyugtatóan válaszolni és így a *jogbiztonság* érdeke kívánja, hogy a m. kir. Kúria adandó alkalommal, de minél előbb tegyen oly deklarációt, melyből a fenti kérdésekben tanulságot lehessen meríteni a bírói gyakorlatnak esetleg még várható fordulataira nézve.

Erthető érdeklődés várja — úgy a részvényesek, mint az igazgatóságok oldalán — a m. kir. Kúria megnyilatkozását; vajjon legfelsőbb bíróságunk bölcsesége meg fogja-e találni azon megnyugtató megoldást, amely egyfelől módot nyújtana a joggyakorlat ismertetett irányváltoztatására, okul szolgáló szertelenségek és visszaélések meggátlására, de másfelől nem exponálná az amúgy is viszontagságos időköt élő részvénytársaságainkat oly támadásoknak, amelyek nem komoly részvényesi érdekből, hanem bírói oltalomra érdemtelen célzattal erednek? Legfelsőbb bíróságunk újabb állásfoglalása módot fog-e nyújtani továbbra is arra, hogy egyes igazgatósági tagok állandóan vagy alkalmasszerűen oly szolgáltatásokat teljesíthessenek, a társaság részére, amelyek az igazgatóság feladatkörén kétségtelenül kívül esnek? Milyenolya-e majd, hogy az ilyen munkatöbbletnek vagy rendkívüli teljesítménynek fizetéssel vagy külön díjazással való recompensálása nemcsak igazságos lehet, de a társaságnak jól fel fogott érdekében is állhat? Tekintettel lesz-e arra, hogy az egyes igazgatósági tagok fizetésének vagy díjazásának és az erre alapot nyújtó szolgálatoknak a közgyűlés, azaz a nyilvánosság színe előtt való tárgyalása egyértelmű lehet a társaság legdiszcretebb üzleti ügyeinek a közreadásával és hogy mennyire nem felel meg az emberek ízlésének, ha kérésük körülményeit, de különösen keresményük összegét feszegetik, még akkor sem, ha mindez méltán megállhatja a kritikát?

Bizakodva tekintünk a judicatura további kialakulása elé, reménykedve, hogy legfelsőbb bíróságunk ezekben a kérdésekben is — elvo-

natkozva a pillanatnyi közhangulattól — fel fogja ismerni és érdemük szerint fogja méltatni az egymással szemben álló igazi érdekeket és ki fogja jelölni azt a helyes utat, mely az igazságos és egyúttal okszerű érdekiegyenlítődeshez vezet. Ezekben a kérdésekben is, melyeket eddigél sem az elméletnek, sem a gyakorlati életnek nem sikerült kellőképpen megoldani!

Csekk-kifogások.

Irta: Dr. Pethő Tibor kir. tvszéki bíró.

A csekk törvény 18. §-a szerint a csekkbirtokos visszkérését indítása helyett más megállapodás hiányában a csekk visszaadása mellett azt a követelést érvényesítheti, mely őt a csekk kiállításának vagy továbbadásának alapjául szolgáló jogügyletnél fogva a kibocsátó vagy más előzője ellen illeti.

E rendelkezésből nem szabad azt következtetnünk, hogy a csekk követelés alapját képező jogviszony éppen olyan akut jogviszony marad a csekk adása után, mint azelőtt volt. Maga a közölt törvényhely, ha nem is határozottan, de rámutat erre a körülményre, mikor az alapügyletből merített jog alapján csak akkor engedí meg a követelés érvényesítését, ha a csekkbirtokos a csekket visszaadja, mely rendelkezésben bennfoglaltatik annak elismerése, hogy a csekk megszerzésekor a csekkbirtokos alapügyletből nyert követelési joga ha nem is szűnik meg, de a csekk kiadásától kezdve szűnetel.

A csekk, mely külső megjelenési formáját tekintve a látra szóló váltóhoz áll legközelebb, az alapügyletből és a papírból nyert jogok egymáshoz való viszonya szempontjából élesen különbözik a váltótól. A biztosítékul adott váltó a követelés érvényesítése körül bizonyos előnyöket nyújt ugyan, közvetlenül szerződő felek közt azonban a köztörvényi jogviszony érintetlenül fennáll és az alapügyletbeli hitelező követelését formailag ugyan a váltó alapján, anyagilag azonban az alapügylet folytán nyert jog alapján érvényesíti, aminthogy az adós is jogosított arra, hogy az alapügyletből eredő kifogásait a közvetlenül szerződő váltóbirtokossal szemben érvényesítse. A fizetésül adott váltó már más jellegű. Ennél a kifogások már a dolog természeténél fogva korlátozottak, mert a fizetésül adott váltó alapügylete gyanánt nem az eredeti szerződés, hanem a kifejezetten, vagy hallgatóan keletkezett újítási szerződés tekintendő, mely újítási akaratnak megnyilvánulása az, hogy a váltó kifejezetten fizetés gyanánt adassék. A biztosítékul adott váltóval szemben a fizetési váltó tehát már határozott összegről szóló, formailag és anyagilag

is határozott fizetési ígéret és az adós a régi követelésnek ellenvethető kifogásait, ha az újításkor ismerte és fenn nem tartotta, az új követeléssel szemben nem érvényesítheti (M. T. 1279. §.).

A csekk bizonyos szempontból több a fizetési váltónál is. A csekk adása ugyan nem jelent feltétlenül újítást, de jelent visszavonhatatlan rendelkezést feltétlen fizetésre. A csekk, feltételezve a hitelező részéről a rendes gondosságot, az adós részéről a jóhiszemű, sématisms elgondolás szerint az átadás után haladéknélkül készpénzzé tehető. Míg tehát a fizetési váltó kötelezettje csak jövőbeli fizetést ígér, a csekk nyomban-fizető pénztárhoz utal. Ezért a csekk adásakor a követelés jogcíme akár alapügyletből, akár netáni újításból keletkezett, elsenyved; a csekkból eredő követelés közvetlen jogalapja nemcsak valamely jogügylet, hanem ezenfelül mindig a kibocsátó visszavonhatatlan akaratnyilvánítása feltétlen fizetésre.

Ennek a feltétlen fizetésre irányuló akaratnyilvánításnak két oka lehet. Rendszerint már az alapügyletnél fogva is esedékes fizetés teljesítését célozza. Az ilyen csekket fizetési csekknek nevezhetnénk, megkülönböztetésül az olyan csekkktől, mely bár elenyésző csekély számban van forgalomban, az alapügyletnél fogva még nem esedékes fizetés biztosítására adatott. A fizetési csekk tehát lejárt követelést testesítvén meg, a csekkjogból eredő dishonorálási okok fennforgásától eltekintve feltétlenül honorálandó. Ha az utalványozott a csekket számlakövetelés hiánya vagy ellenutasítás folytán — tehát a kibocsátótól kiinduló ok folytán — nem honorálja, úgy a csekkösszeg beszédésére vállalkozó csekkbirtokos szempontjából méltányos, a feltétlen fizetést rendelő kibocsátóval szemben pedig jogos a csekk adását quasi fizetésnek tekinteni és a kibocsátót mindazoktól a kifogásoktól elzárni, melyek készpénz kifizetés esetében alkalmatlan eszközei lennének a kifizetett összeg visszaszerzésének. A kifogások szempontjából ugyanis semmi okunk arra, hogy ha már az adós feltétlen fizetésre adott utasítást, a csekkbirtokosok között különbséget tegyünk a tekintetben, hogy a kibocsátó pénztárosa a csekket honorálta-e, vagy csekkjogi ok nélkül nem. Az ügyfél részére történt tényleges fizetés visszaszerzésének egyedüli módja pedig a tartozatlan fizetés címén való visszakövetelés lévén, az ilyen csekk csak olyan kifogást tűr meg, melynek alapja alkalmas lenne arra, hogy az adós a csekkbirtokos ellen alaptalan gazdagodás miatt visszatérítést követelheszen.

E felfogás a normális típusú fizetés gyanánt adott csekkre vonatkozik. Előfordulhat ugyanis, hogy a kibocsátó a törvényhozó határozott szándéka ellenére az alapügyletnél

fogva még nem esedékes fizetés biztosítására tehát fedezetül adja a csekket. A hitelező például összeszámolást sürget. Az adós csekket ad a megejtendő összeszámolásakor terhére eső egyenlegösszeg biztosítására. Az adós az összeszámolást halogatja. A hitelező csekkbirtokos a csekket törvényes határidőben fizetés végett bemutatja. Az utalványozott nem honorál. A csekkbirtokos perel. Kifogás: összeszámolás nem történt.

Váltójogi analógia esetében, feltéve, hogy kitöltött lejáratú adott fedezeti váltóról van szó, a gyakorlat marasztal. A kitöltött lejáratú ellátott fedezeti váltó lejáratkor érvényesíthető, hacsak a váltóadás nem bizonyítja, hogy az alapügylet, melynek fedezetere szól a váltó, olyan eredménnyel bonyolított le, mely szerint a váltóadásnak ebből eredő tartozása részben vagy egészben megszünt (C. 1067/1900.). A gyakorlat ugyanis a lejáratú adott fedezeti váltó óvadékszerű voltát veszi figyelembe: ha az ilyen váltó biztosítékul adatott, úgy e váltó birtokában levő fél az ilyen címen kapott váltónak érvényesítésére s az annak alapján behajtandó összeg biztosíték gyanánt való visszatartására mindaddig jogosítottnak tekintendő, míg a váltó adását képező jogviszony a szerződő felek közt akár békés úton, illetőleg kölcsönös elszámolás útján, akár pedig ennek hiányában az illetékes bíróságnak jogerős ítéletével nem rendeztetik (C. 629/1896.).

Kétségtelen, hogy ez a felekezeti váltóra vonatkozó gyakorlat a csekkre is alkalmazandó. Alakilag a csekk már a kibocsátáskor kitöltött lejáratú ellátottnak tekintendő, amennyiben törvényenél fogva látra szól. Lényegét tekintve pedig azt a rendelkezést tartalmazza, hogy az utalványozott bank bemutatáskor tekintet nélkül az alapügylet lebonyolítására, fizessen. Míg tehát a fizetési csekk a kibocsátó pénztárhoz intézett készpénzfizetésre szóló rendelkezés, — mondhatnánk, hogy a fedezeti csekk óvadék fizetésére szóló rendelkezés. Hogy a kibocsátó fizetést céloz, az a csekk fogalmából, — hogy a fizetés óvadék jellegű, az a fedezet fogalmából következik. A fedezeti csekk közvetlen szerződő birtokosa is tehát feltétlen fizetést követelhet, azzal a különbséggel, hogy a fedezeti csekk értéke óvadék jellegű.

Ebből következik, hogy mindkét fajta csekk közvetlen birtokosával szemben sikerrel felhozható kifogások nem különböznek. Az adós tehát különösen akkor szabadulhat a csekk adásából folyó kötelezettsége alól, ha a közvetlen szerződő csekkbirtokos a csekkhez jogalap nélkül jutott, illetve, ha a kezdetben volt jogalap megszűnt (fizetés, storno), ha az adós a csekket valamely kívánt szolgáltatás ellenértéke gyanánt adta, s nemcsak azt képes igazolni, hogy a szolgáltatás

nem történt meg, hanem azt is, hogy érvényesen már nem is történhetik (V. ö. M. T. 1750. és köv. §§.). A különbség csak az érvényesítés után való jogállapot tekintetében áll fenn, mert míg a fizetési csekk érvényesítése alkalmával a csekk adása folytán keletkezett jogviszony végleges rendezést nyert, addig a fedezeti csekk érvényesítése után keletkezett jogállapot még a felek közt fennálló peres vagy perenkívüli rendezését igényli, mert a fedezeti csekk birtokosát a csekkösszeg nem végleges kielégítésben, hanem csak óvadékképpen illeti.

Hangsúlyozom, hogy az elmondottak a csekk kibocsátójának közvetlenül szerződő vagy ilyennek tekintendő féllel szemben felhozható kifogásaira vonatkoznak. Harmadik személyekkel szemben a Csekk. 22. §. 16. p. és V. T. 92. §-a szerint csak az in rem és a netán közvetlenül felhozható kifogások érvényesíthetők sikerrel.

Észrevételek a magántisztviselők szolgálati viszonyaira vonatkozó törvénytervezethez

Írta: Dr. König Endre ügyvéd.

Előrebocsátani kívánjuk, hogy mi feltétlenül a tervezet mellett foglalunk állást és reméljük, hogy mielőbb törvénnyé fog válni. Igen természetes, hogy tökéletes törvénykönyv szerkesztése utopisztikus követelmény lévén, e kódexnek is megvannak a hézagai és téves álláspontjai, melyek korrektúrára szorulnak. Az alábbiakban nem annyira kimerítő kritikát kívánunk gyakorolni a tervezet illetőleg, hanem néhány teljesen rapszodikusan kiválasztott problémával foglalkozunk.

1. A tervezet 1. §-a értelmében magántisztviselő vagy kereskedősegédnek oly egyén tekintendő, aki túlnyomóan kereskedősegédi, irodai vagy más magasabbrendű szolgálatot teljesít. Időszaki lapok szerkesztőségében alkalmazott személyekre a tervezet intézkedései csakis annyiban vonatkoznak, amennyiben a sajtótörvény idevágó intézkedései 57—59 §§-ok ezzel ellentétben nincsenek. Nem alkalmazható továbbá a tervezet többek között a színházi vállalatoknál irodalmi vagy művészi szolgálatra szerződött egyének jogviszonyaira sem.

Bár kétségtelen, hogy az időszaki lapok munkatársaira vonatkozólag speciális rendelkezések szükségeseinek, mégsem indokolt a sajtótörvény intézkedéseinek változtatlan fenntartása. E tizenöt évvel ezelőtti napvilágot látott törvénykönyv távolról sem oly humánus mint a tervezet, midőn az alkalmazottak érdekeiről van szó (így pl. nem ismeri a végkielégítés avagy kötelező szabadságidő in-

tézményét) és mivel semmivel sem motiválható, hogy a szerkesztőségi munkatársaknak mostohább soruk legyen, mint más magánalkalmazottaknak pl. ha ugyanazon időszaki lap kiadóhivatalában vannak alkalmazva, a sajtótörvény 57—59 §§-ai a tervezet szellemében feltétlenül átdolgozandók. Nem hozható fel továbbá oly érv, mely a színházi alkalmazottaknak a tervezet szociális intézkedéseiből való kirekesztését indokoltá tenné. Kétségtelen, hogy úgy mint az időszaki lapok munkatársai esetében, itt is speciális szolgálati viszonnal állunk szemben, amiért is a tervezet rendelkezései a színházi alkalmazottakat illetőleg is bizonyos módosításra szorulnának; kimerítően e kérdést ez alkalommal természetesen nem tárgyalhatjuk.

Nem mulaszthatjuk el azonban már most felhívni a figyelmet arra, hogy a tervezet 25. §-ában szabályozott foglalkoztatáshoz való jog s a tervezet 100. §-ában megállapított rendkívüli felmondási terminusok a színházi alkalmazottakra s az időszaki lapok munkatársaira feltétlenül kiterjesztendők. Midőn dr. König Vilmos a foglalkoztatáshoz való jog elismerését javaslatba hozta (Jogállam 1903. 2. füzet és 1928. 6. füzet), első sorban a színész példájára hivatkozott, „ki erkölcsileg és gazdaságilag tönkremegy, ha a munkaadó meddő téltlenségre kárhoztatja”. Igen sajnálatos, hogy most midőn a kodifikátor elvben magáévá tette e gondolatot, épen a színész rekesztette ki azon alkalmazottak sorából, kik foglalkoztatásukat követelhetik. Kétségtelen tehát, hogy a törvényhozó álláspontja revízióra szorul. Ugyancsak a színház leégését hozza fel többek között példa gyanánt dr. König Vilmos (lásd ugyanott), midőn rendkívüli körülmények között a felmondási időnek a munkaadó részéről való csökkentésének lehetővé tételét követeli; sajnos a tervezet a színházi vállalatokra nem terjesztette ki e speciális rendelkezést. Ép oly kevéssé mint a színész esetében, az időszaki lapok munkatársait illetőleg sem indokolható az, hogy a foglalkoztatáshoz való jog reájuk ki ne terjesztessék, lévén az újságírónak legalább is annyira vitális érdeke, hogy ne legyen téltlenségre kárhoztatva, mint minden más foglalkozással bíró alkalmazottnak. Ugyancsak biztosítani kell az időszaki lapok javára is azt a jogot, hogy rendkívüli körülmények esetében az alkalmazottakat megillető törvényes felmondási terminusokat a terv. 100. §-a értelmében csökkenthessék. A legnagyobb méltánytalanságot jelentené és amellet inkonsequens is volna, pl. azon időszaki laptól, melynek további megjelenése lehetetlenné van téve, azt kívánni, hogy munkatársaival szemben a törvényes felmondási határidőket respektálja, midőn más munkaadó rendkívüli körülmények esetében

a terv. 100. §-ában meghatározott jogokat igénybeveheti. Igen természetes, hogy ezzel szemben úgy az időszaki lap munkatársainak, mint a színházi alkalmazottaknak meg kellene adni azt a jogosultságot, hogy úgy mint a magántisztviselők és kereskedősegédek, a felmondási időnek felére való csökkentését a maguk részéről is követelhesék, ha a boldogulásukhoz fűződő méltányossági szempont ezt megkívánja és a munkaadó döntő jelentőségű érdekei veszélyeztetve nincsenek. A színész, színházi zenész és hírlapíró semmivel sincs kedvezőbb helyzetben mint az ipari és kereskedelmi alkalmazott, küzdelve boldogulása céljából ép oly nehéz és így feltétlenül indokolt az, hogy a magánalkalmazottaknál és kereskedősegédekénél kedvezőtlenebb helyzetben ne legyen.

2. Mellőzi a tervezet annak meghatározását, hogy mikor forog fenn szolgálati viszony. Ez a hézag annyival is inkább korrektúrára kell hogy szoruljon, mivel Magánjogi Törvénykönyvünk Javaslatainak 1550. §-a — miként ezt dr. Gallia Béla kir. kúriai bíró legutóbb kifejtette (Bíráló vélemények a Magánjogi Törvénykönyv javaslatahoz 110. lap) — olyannyira széles körre kívánta kiterjeszteni a szolgálati szerződés szabályait, hogy mindazon esetekben, midőn munkaerő kifejtése bizonyos eredmény kikötése nélkül kikötetik, szolgálati szerződést állapít meg. Ha tehát a tervezet e kérdést illetőleg hallgat, úgy ez Magánjogi Törvénykönyvünk rendelkezéseinek analóg alkalmazását fogja maga után vonni, vagyis minden akár ideiglenes szolgálat esetében is, melyet magánalkalmazott vagy kereskedősegéd teljesít, a tervezet alkalmazandó volna. Ez pedig semmiképpen sem lehetett a tervezet szerkesztőjének célja. Feltétlenül meg kell tehát határozunk, hogy mily szolgálatok azaz precízebben mily szolgálati viszony esetére vonatkozzék a tervezet.

E kérdéssel foglalkozva dr. Berczel Aladár e folyóirat 8—9. számában a Kir. Kúria 319. számú elvi határozatának a tervezetbe való felvételét javasolja. Dr. Berczel Aladár úr minden bizonnyal megelégedett arról, hogy a 319. számú elvi határozat évek hosszú sora óta már csak formailag van érvényben és bíróságaink által követve nem lesz. A 319. számú elvi határozat szerint ugyanis alkalmazottnak az tekintendő, aki a főnökkel szemben alárendeltségi viszonyban áll és egész tevékenységét, vagy legalább annak bizonyos munkaidőhöz kötött részét a főnök részére köthette le. E határozat értelmében a társaság jogtanácsosa és orvosa nem részesülne a magánalkalmazottakat megillető jogvédelemben, annak dacára, hogy a jelenlegi bírói gyakorlatunk a magántisztviselők szolgálati jogviszonyaira vonatkozó rendelkezé-

seket ily pozíciókat betöltő egyénekre is alkalmazza. A 319. számú elvi határozat definíciója tehát kiegészítendő volna azzal, hogy mindazok is alkalmazottnak tekintendők, kik a főnökkel alárendeltségi viszonyban állnak és havi vagy évi javadalmas ellenében ennek részére szolgáltatásokat teljesítenek. Az ily értelemben kiegészített 319. számú kúriai elvi határozatnak a tervezetbe való felvétele mindenképpen kívánatos volna.

3. Foglalkozni kívánunk végül a megvesztegetés kérdésével is. A terv. 16. §-a értelmében az alkalmazott, ha ajándékot a főnök tilalma ellenére elfogad a főnök választatása szerint, vagy az ajándékot kiadni köteles, vagy pedig kártérítési kötelezettsége áll fenn a főnökkel szemben. Amennyiben az ajándék a szolgálati köteleességek megsértéséért lett adva, úgy az előbbi intézkedések abban az esetben is alkalmazandók, ha a főnök az ajándék elfogadását nem tiltotta előzetesen meg. Mindazon esetekben midőn az alkalmazott jogellenesen fogad el ajándékot, a munkaadónak ezenkívül jogában áll az alkalmazottat azonnali hatállyal elbocsátani. A terv. 16. §-ának intézkedései nézetünk szerint feltétlenül revízióra szorulnak. Csak a legritkább esetekben sikerül ugyanis annak bizonyítása, hogy az alkalmazott az ajándékot szolgálati kötelességei megsértéséért kapja, holott nem igen fordul elő az üzleti életben, hogy ajándékok, ellenszolgálatok avagy azok reménye nélkül adassanak. Csak a legsúlyosabb esetekben fogja ugyanis az ajándékot adó egyén azt kívánni, hogy a megajándékozott hivatali kötelességeit szembetűnően sértse meg, pl. nem szállított áruk átvételét igazolja avagy egyébként a büntető törvényekbe ütköző módon járjon el, hanem az üzleti életben rendszerint meg fog elégedni azzal, hogy burkoltabb módot választva viszonzozza ajándékait, pl. megrendelések alkalmával bizonyos olcsóbb versenyyllatoknak ajánlattételre való felhívását megelőzve, a szállított árukat még ha hiányok is észlelhetők reklamációk nélkül átvegye, avagy árut a tényleges szükségletnél nagyobb mennyiségben rendeljen. Ezek egytől-egyig oly esetek midőn a munkaadó kétségen kívül károsítva van, bár az alkalmazott vétkességének bizonyítása legtöbbször rendkívüli nehézségekbe fog ütközni. Épen ezért feltétlenül kívánatos volna, hogy az alkalmazottnak ajándékok elfogadása, hacsak a főnök ezt kifejezetten meg nem engedi, feltétlenül megtiltassék. Kivételt kell tenni természetesen az ú. n. alkalmi figyelmességeket illetőleg (pl. újévi ajándékoknál), amennyiben azok komolyabb értékkel nem bírnak. Reméljük, hogy a tervezet ilyen értelemben módosíthatni fog.

SZEMLE.

A részvényjogi reform, mely eddig főleg a jogász szakköröket és a jogi sajtót foglalkoztatta, meglehetősen nagy hullámokat vert fel annak következtében, hogy az igazságügyminiszter úr kérdőíveket bocsátott ki a gazdasági érdekeltségűkhöz, megtudni akarván tőlük, hogy a részvénytársaságok közül milyen visszaéléseket tapasztaltak és általában milyen irányban tartják szükségesnek jelenlegi elavult részvényjogunk reformját. Olvasóink előtt bizonyára ismeretes a budapesti kereskedelmi- és iparkamarának állásfoglalása, amely kiterő választ ad az igazságügyminiszter kérdéseire, amennyiben nem részletezi az előtte ismeretes visszaéléseket, de nem is javasol különleges panaceákat, hanem főleg azt hangsúlyozza, hogy a reform a jelenlegi gazdasági viszonyok között nem időszerű. A kereskedelmi- és iparkamarának ez a negatív álláspontja tudomásunk szerint egyáltalában nem fedi a kamara jogászszakértőinek álláspontját, akik — amint azt *Doroghi Ervinnek* a „Pesti Tőzsde” október 24-iki számában megjelent igen érdekes nyilatkozatából is kitűnik — egyrészt annak szükségességét hangsúlyozták, hogy a bíróságaink és a kir. ügyészség a, sajnos, igen szép számban felmerült visszaélések megelőzése és megtorlása érdekében teljes szigorúsággal alkalmazzák a már meglevő jogot, másrészt a törvényhozás is honosítsa meg nálunk azokat, a tőkét és a hitelezőket védő modern újításokat, amelyek Magyarországon kívül, úgyszólván az egész művelt világ Corpus Jurisában régóta megtalálhatók.

Sokkal nagyobb izgalommal járt a tőzsdének a reformmal szemben kialakulóban levő állásfoglalása. A tőzsde igazgatótanácsa egy a „Tőzsdei Kurir” 1929. október 25-iki számában közölt — propozíciót terjesztett a tőzsde tanács elé, amely a következőképen hangzik:

„Szerveztessék egy öt-hét tagból álló testület, amelyben a közgazdasági életben vezetés szerepet betöltő gyakorlati szakferfiak, mint pl. a Nemzeti Bank elnöke és vezérigazgatója, a Pénzügyi Központ elnöke és alelnöke, a Budapesti Árú- és Értéktőzsde, a Budapesti Kereskedelmi Kamara elnökei és helyettesei foglalnának helyet. Ennek a felsőbíróságok egy-két tagjával esetleg kiegészített testületnek (szaktanács) feladata volna panasz esetén fellebbezhetetlenül megállapítani, hogy valamely részvénytársaság közgyűlésének határozata (pl. elővételi jog, osztalék fizetése, tartálékolások, kartellszerződések tárgyában hozott határozat) az összrészvényesek érdekében történt-e és összeegyeztethető-e a tisztességes ügyvitel elveivel. Arra, hogy a szaktanács határozataihoz milyen joghatások fűződjenek, nem kívánunk kitérni, mert erre elsősorban jogászok hivatnak. Meggyőződésünk azonban, hogy a szaktanács megállapításához olyan súlyos, közvetlen és közvetett gazdasági következmények fűződnek, hogy már a kifogásolt határozat helytelenítésének a lehetősége a jogellenesség megelőzésére legtöbbször elegendő volna. Minden részvénytársaság ugyanis óvakodni fog a szaktanács olyan megállapításának felidézésétől, amely részvényesei s esetleg a tőzsde közönsége előtt hitelét és erkölcsi súlyát csökkentené s amely a pénzpiacra rendelkezésre álló, esetleg a Nemzeti

Banktól vagy Pénzügyi Központtól remélt hitelforrások igénybevételét számára megnehezítené vagy lehetetlenné tenné. Emellett, elgondolásunk szerint, a panasz alaposságát megállapító döntés a rendes bírói eljárás alapjául is szolgálhatna.

A részvénytársaságok megfelelő működésének hathatós garanciáját látnók továbbá abban is, ha a publicitás elve a mainál jobban érvényesülne. Gondoskodni kellene arról, hogy az évi zárszámadások részletesebb és valóságos képet adjanak a társaság helyzetéről, amely tekintetben sokszor vállalatának mérleg-, valamint nyereség- és veszteség-számlái sok kívánni valót hagynak fenn, különösen annak folytán, hogy e számadások nem a kellő részletességgel készülnek. Megfontolandónak tartjuk, nem kellene-e a kormányt feljogosítani arra, hogy — az érdekképviselők meghallgatása után — a különböző szakmák viszonyainak megfelelő mintamérlegeket állapítson meg s a társaságokat ezen mintának megfelelő zárszámadások készítésére kötelezze.

Ezenfelül üdvös eredményt várnánk attól, ha a részvénytársaságok — amennyiben ez lehetséges, — évközi számadások, ellenesetben pedig évközi üzleti jelentések nyilvánosságra hozására köteleztetnénk.”

Ezt a javaslatot, amely nem tagadja, hogy az egyes részvénytársaságok vezetőségének működése ellen jogosult panaszok merültek fel, amiatt, hogy nem az összes részvényesek érdekeit szolgálják, de mégse mondja ki világosan, hogy a részvényjog reformja sürgősen szükséges, a tőzsdetanács izgalmas vita után elfogadta a 8-as bizottság javaslatával szemben, amely nagybanegészben a kereskedelmi- és iparkamara negatív álláspontjára helyezkedett. Evvel a javaslattal kapcsolatosan igen figyelemreméltó polémia fejlődött ki *Eber Antal* és a tőzsdetanács tagjai között. Mi a magunk részéről helyeselni tudjuk *Eber Antalnak* azt az álláspontját, amely tart attól, hogy a törvények által a bíróságok hatáskörébe utalt speciális részvényjogi viták és perek egy, az érdekeltségek köréből rekrutálódott zsűri elé való utalása egyszerűen — lehetetlenség. Mi igenis szükségesnek tartunk egy pártatlan szaktanácsot, amely többek között részvénytársasági ügyekben is szakszerűen és megbízhatóan tisztázza a tényállást a hatóságoknak, a bíróságoknak és esetleg a részvényes kisebbségek felkérése alapján is. Különösen fontos szerep jutna a zsűrinek a kartellek ellen felmerülő panaszok alaposságának felülvizsgálata tekintetében. Ez nem jelentheti viszont azt, hogy a zsűrinek a jogkérdések eldöntése is a hatáskörébe utalható volna.

A gazdasági érdekképviselőknek a részvényjogi reform körül kifejeződött állásfoglalására nézve igen jellemző az a cikk, amely a „Pester Lloyd” november 24-iki számában *dr. Jacobi Olivér* tollából jelent meg. *Dr. Jacobi Olivér* ebben a cikkében a részvényreformot olyanformán jellemzi, mintha az a többségi uralom megszüntetésére törekednék és a kisrészvényeseknek ki akarná szolgáltatni a részvényvállalatokat. A szerző személye és a magyar gazdasági életben végzett értékes munkálkodása kötelességünké teszi, hogy fejtegetéseivel lapunk egy későbbi számában részletesebben is foglalkozzunk. Ez alkalommal csak arra kívánunk reámutatni, hogy

tudomásunk szerint az eddig felmerült konkrét reformjavaslatok nemcsak, hogy nem borítják fel a kereskedelmi törvényben elismert többségi rendszert, hanem ellenkezőleg sokkal hatékonyabb védelmet adnak a részvénytársaságnak az egyes részvényesek és a kisebbség által elkövethető visszaélésekkel szemben mint a Kt., amelynek 174. §. minden időbeli korlátozás nélkül adja meg *minden egyes* részvényesnek a megtámadó jogot; 175. §-ában pedig felhatalmazza az 1/10 résznyi kisebbséget, hogy teljesen alaptalanul szakértői vizsgálatot fogantossithasson.

Ezúttal is hangsúlyozzuk azonban: a magunk részéről is teljes mértékben osztjuk Jacobí Olivérnek azt az állásfoglalását, hogy a rt. sorsának irányítását azokra a részvényesekre kell bízni, akik a tőkeérdekeltség többsége felett rendelkeznek. Csodálkozunk kell azonban azon, hogy Jacobí Olivér, a többségi elv elszánt védelmezője figyelmen kívül hagyja nagyszabású cikkében azt a köztudomású tény, hogy *a szavazatok többsége nem mindig jelenti a tőkeérdekeltség többségét is*. Elég e tekintetben a különösen Németországban, Franciaországban és Olaszországban elterjedt többszörös szavazati jogra feljogosító részvényekre, valamint a nálunk is ismert bankletét részvényekre utalni.

A felek szerződési autonómiája a nemzetközi kötelmi jogban. Dr. Szász István a Magyar Jogászegylet és az International Law Association magyar csoportjának 1929. november 16-án tartott együttes ülésén előadást tartott a felek szerződési autonómiájáról. Tanulmányozás tárgyává tette azt a kérdést, hogy megilleti-e a feleket a nemzetközi kötelmi jogban a szerződésre alkalmazandó jogszabályok meghatározásának a joga és amennyiben megilleti a feleknek ez a joga, milyen körben érvényesülhet, kiterjed-e a kényszerítő jogszabályokra is, vagy pedig csupán a diszpozitív, vagyis a szerződéspótló és értelmező jogszabályokra. Hogy e kettős kérdésre feleletet adjon, a szerződési autonómia elmélete történetének rövid ismertetése után, az irodalomban, s a legtöbb állam törvényhozásában és bírói gyakorlatában uralkodó felfogást ismertetette.

A magyar bírói gyakorlatnál kimutatta, hogy a magyar kir. Kúria gyakorlatában is az uralkodó felfogás jut kifejezésre, kivéve a felek autonómiájának érvényesülési köre tekintetében, amennyiben ugyanis a kir. Kúria az anyagi érvényesség kérdésében, tehát a kényszerítő jogszabályok területén, általában nem alkalmazza a felek részéről kikötött jog szabályait.

Végül elméleti szempontból bírálat tárgyává tette az előadó az uralkodó felfogást és kimutatta, hogy — helyesen — a felek rendelkező jogában nem szabad mást látni, mint a *szerződés jogi hatásainak közvetett meghatározását*. — Eből a tételből öt következtetést vont le: 1. A nemzetközi jogban nincs helye vissza- és továbbutalásnak (renvoi). — 2. A felek akarata értelmezésének a kérdése, hogy milyen jogot kívántak szerződésükre irányadónak tekinteni, nem jog, — hanem ténykérdés és ennek következtében csak nagyon szűk keretek között van a kir. Kúria felülvizsgálatának aláveteve. — 3. A szerződési autonómia kérdése nem csupán nemzetközi magánjogi, hanem belső magánjogi probléma is, mert a feleket akkor is megilleti — még pedig ugyanolyan körben — az alkalmazandó jog kikötésének a joga, ha a szerződésnek nemzetközi vonatkozása nincs. — 4. A szerződés autonómia kérdése

nem csupán kötelmi jogi, hanem általános magánjogi probléma, mert nem csupán a kötelmi jog, hanem a személyi, családi, dologi és öröklési jog területén is megilleti a feleket a jogszabályválasztó jog. — 5. A felek autonómiája nem terjed ki a kényszerítő jogszabályokra, s ezért csupán a szerződés jogi hatásait szabad a felek részéről alkalmazandónak rendelt jog szabályai szerint elbírálni, s nem a szerződés létrejöttét és anyagi érvényességi kelleit.

Az előadást magas színvonalú vita követte, melyben résztvettek Dr. Kende Ernő tőzsdetítkár, Neumann Károly egyetemi tanár és Dr. Gebcze Bertalan ügyvéd.

Márkacikkék előírt árának be nem tartása — tisztességtelen verseny. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő Választott Bíróság a napokban, hetekig tartó tárgyalás után, a versenyjog egyik legnehezebb kérdésében oly döntést hozott, amely méltán sorakozik az osztrák és német bíróságok versenyjogi ítéleteihez. — Az eldöntendő kérdés volt, hogy ha egy *márkacikk* előállítója vevőit az előírt árak betartására kötelezi, az ártól való eltérés tisztességtelen versenyt képez-e? Itt mindjárt előre kell bocsájtani, hogy *márkacikk alatt oly (akár védjegyes, akár nem védjegyes) árút értünk, amely a piacon mindig ugyanabban az alakban, nagyságban, minőségben és — árban jelenik meg, úgy hogy az illető cikknek az ára egyben annak az árának a tulajdonságát is jelenti.* — Közismertek a publikum előtt a Lux, Rinsó, Sunlight, Elida szappanfélék, vagy Odol szájvíz, vagy Franck pótkávé, melyeknek árai is egyaránt közismertek. — A Lux és Rinsó márka-cikkék gyárosai (Lever és társai cég) az árak betartását körültekintő rendszerrel biztosítják, amennyiben minden dobozban egy *kontrolljegy* foglal helyet, mely kontrolljegyek megfelelő szám a cég raktárkönyvében is elhelyeztetik, úgy, hogy a gyár mindenkor meg tudja állapítani, hogy minden skatulya Lux vagy Rinsó melyik kereskedőnek adatott el és illetve rögtön meg tudja állapítani, hogy az ár be nem tartása mely kereskedő részéről követetett el. (Itt említem meg, hogy a vál. bg. egy más esetben a kontrolljegy eltávolítását szintén tisztességtelen versenynek minősítette!) — A cég azonkívül vevőivel, illetőleg vevőinek túlnyomó részével, *reverzál* is aláíratott az árak betartására nézve. — Megtudván, hogy egy droguista az előírt árakat nem tartja be, azt előbb békés úton felhívta, majd bojkott alá helyeztette (az illetőnek kiszolgáltatás a nagykereskedőknek megtiltotta) és a Kamara választott bíróságánál tisztességtelen verseny abbahagyása iránt ellene pert indított. — A perben alperes arra az egyszerűnek látszó álláspontra helyezkedett, hogy amennyiben alperes reverzál aláírt, akkor annak be nem tartása tisztességtelen verseny; ha azonban nem írta alá, akkor olyan áron adja el a márka-cikket, ahogy akarja. — Azonban a kérdés nem olyan egyszerű. Ép ezért az osztrák és a német judicaturában kijegesedett elveket, amelyeket az osztrák Ob. Ger. legújabbban hozott határozata is (4. Ob. 170/29. lásd M. u. W. 1929. szeptemberi szám 471. stb. oldal) magáévá tesz, magunk vetítettük

Sok száz köhögő emberrel találkozok naponta. Ne várjon addig, míg ezek Önt is megfertőzik. Szopogassa idejében a bevált Panflavin-pasztillákat és légzőszervei épségben maradnak.

fel; nevezetesen, hogy az árrontás miatt csak az a márkacikk gyáros lephet fel, aki rendet is tud tartani vevői között, vagyis aki meg tudja akadályozni azt, hogy árúai olyan kezekbe kerüljenek, akik nem kötelesek az árakat betartani (ez az amit „lückenlose Durchführung des Reverssystems”-nek neveznek, ami alatt természetesen nem lehet százszázalékos hiánytalanságot érteni, hanem csak azt, hogy a gyárosnak a kontrollrendszert emberileg lehető legtökéletesebben kell kiépíteni.) — A választott bíróság (39820/1929. sz. elnök: Dr. Szobonya Béla táblabíró) alperes árrontását tisztességtelen versenynek minősítette. A valóságos tanulmányt képező indoklás abból indul ki, hogy az ily kereskedő eljárása a többi versenytárs jogos érdekeit sérti, akik betartván az árakat, hátrányos helyzetbe jutnak az árrontóval szemben; aki azzal is magához csábítja a vevőközönséget, hogy az azt hiszi, hogy nála az egyéb árúk is olcsóbbak, mint versenytársainál. — Az ítélet nagyon helyesen állapította meg, hogy a márkacikk hatályosabb védelme a termelés elsőrendű érdeke, melynek árrontás elleni védelme époly fontos közgazdasági érdek, mint a fogyasztó megvédeése az árdrágítással szemben. — Kimondta a választott bíróság — a külföldi joggyakorlattal összhangzásban, — hogy ha alperes kerülő úton szerezné be az árút oly nagykereskedőtől, aki az árak betartására magát szerződésileg kötelezte, ez a cselekménye önmagában véve t. i. mások szerződésszegésre való csábítása, tisztességtelen versenyt képez. — Természetesen az ily ár-előírás önmagában véve csak annyiban bír jogi hatállyal, amennyiben nem irányul elsőrendű életszükségleti cikkek árdrágítására, mert ez esetben az ily törekvés önmagában is erkölcstelen lévén, másokat annak betartására érvényesen kötelezni nem lehet. — Érdekes, hogy az ítélet, amely első pillanatban a verseny erős megszorítását jelenti, az érdekelt szakkörökben nemcsak megnyugvást, hanem — a szaklapok cikkei szerint — nagy örömet váltott ki, ezzel dokumentálván, hogy a kereskedővilág maga is elítéli az árrontókat. — Hogy mily nagy jelentőséggel bír ez ítélet, kitűnik abból is, hogy az Iparvédelmi Egyesület az ítélet kapcsán felkért, hogy e témakörben tartsak előadást és alulírott e megtisztelő felhívás folytán december 5-én a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara nagy üléstermében „Védjegyes árúk és márkacikk hatályosabb védelme” cím alatt fogom e kérdéseket ismertetni.

Dr. Sente Lajos.

FELHIVAS. Vidéki előfizetőinket felkérjük, hogy a hátr. előfizetési díjat a beküldött bef. lap felhasználásával beküldeni szíveskedjenek.

Hazai irodalom.

Dr. Vadász Lajos: Magánjogi törvénykönyvünk és élő tételes jogunk. I. kötet: Személyi-, családi- és dologi jog. Bpest, 1929. A mű célja élő magánjogunk ismertetése, de egyszersmind egybevetése a jövő magyar magánjogával; magánjogi törvényjavaslatunk szövegével. Az előtűnk fekvő I. kötet a személyi, családi és dologi jog anyagát ismerteti, míg a kötetlmi és örökösödési jogot a közeljövőben megjelenendő II. kötet fogja ismertetni. A könyv vezérfonala a javaslat szövege, annak rendszerében halad s a megfelelő helyeken elsősorban annak szövegét közli s ezt követően az esetleges élő tételes joganyagot.

Nagy körültekintéssel mutat rá az egy-egy kérdéshez fűződő joganyagra, de sajnáljuk, hogy a bírói gyakorlatot — nézetünk szerint — nem elég bőven ismerteti, aminek valószínűleg az az oka, hogy ez az amugyis terjedelmes munkát nagy mértékben megduzzasztotta volna. Bizonyos, hogy szerző a joganyag összeállításával nagy és hasznos munkát végzett s művének használhatóságát a kötet elején levő különböző mutatók nagyban emelik.

A magyar illetékg. Az érvényben lévő bélyeg- és illetékszabályok és azok joggyakorlata, két kötetben. Írták: Dr. Klug Emil ügyvéd és Dr. Sárty Aladár közg. bírósági elnöki titkár. Előszóval ellátta: Benedek Sándor a közgazgatási bíróság másodelnöke. Grill Károly könyvkiadó cég kiadása. — A munka felőleli úgy a törvényekben, mint a rendeletekben foglalt összes jelenleg hatályos illetékügyi jogszabályokat szó szerinti szövegükben, azok magyarázatát és az egyes törvényszakaszokhoz bedolgozva a m. kir. közgazgatási bíróságnak teljes joggyakorlatát. A két kötetes munka ára egész vászonkötésben 60 pengő.

Dr. Kovács Marcel „Pp. Magyarázata” II. kiadásának VIII. füzetét megjelent és a szerzőnél (Budapest, I., Csaba-utca 7/c) kapható. Ez a füzet a felülvizsgálatról, a felfolyamodásról, a perújításról, a summás visszahelyezésről, a bányaugyekről és a fizetési meghagyásról szóló 521—597. §-okat tartalmazza. Egy füzet ára 8 pengő, a négy füzetből álló egy-egy kötet ára 36 pengő, egy bekötési tábla ára 3 pengő.

Igazságügyi Zsebtörvénytár. Összeállította és jegyzetekkel ellátta Dr. Térfy Gyula kir. kamarai tanácselnök. (†). — A második kiadást sajtó alá rendezte Dr. Térfy Gyula ügyvéd. — Budapest. 1930. Grill Károly könyvkiadóvállalata. (IV. Váci-u. 78—80). — A háború és a háborút követő évek alatt jogalkotásunk annyira kibővült, hogy valóságos mestermű volt az igazságügyi törvényeknek és rendeleteknek hatalmas komplexumát egy kötetbe összegyűjteni. — Ezt a munkát végezte el a nemrég elhunyt nagy kodifikátor, Térfy Gyula, és folytatta a második kiadást fia. A mű ára 40 P.

Ügyvédi zsebnapló az 1930. évre. Dr. Fränkl Pál szerkesztésében ennek a kis könyvecskének immár ötödik évfolyama hagyja el a sajtót. Az elegáns vászonkötésben megjelent könyvecske ára 2 P 40 f. és a kiadónál kapható, Rónai Miksa Budapest, Alkotmány-utca 10. sz.

Külföldi irodalom.

Die Marke in der Reklame. Von R. A. Dr. Kurt Bussmann, Hamburg. A tanulmány a védjegyek a reklám terén elfoglalt szerepével foglalkozik. A tanulmány legértékesebb részét azonban azok a fejtegetések képezik, melyekben az árú-védjegyek s a cégvédjegyek eltérő jelentőségét fejtegeti, mely eltérésnek a mai védjegy jog egyik legnehezebb problémájánál: a védjegyek átruházhatóságánál lesz nagy fontossága. sz.

DREHER BAKSÓR

BIRÓI JOGGYAKORLAT.

Üzemi baleset.

168. Az üzem veszélyességén alapuló felelősség kiterjed az üzem bármely ágában előforduló balesetre s nem korlátozható az az üzem egyes különös részeire, vagy az egyes üzemi órákra.

(P. II. 7525/1928. sz. a. 1929. okt. 17-én.)

Üzletátruházás.

169. Az 1908. évi LVII. t. c. rendelkezései alá eső üzletátruházás fogalmát zárja ki az a körülmény, hogy ha valaki a korábbi kereskedelmi üzlet tulajdonosával üzletátvétel tekintetében, szerződést nem köt és ettől sem szerződés útján, sem az eset összes körülményei szerint egyébként üzletet, avagy az üzlethez tartozó és az üzlet folytatására alkalmas vagyont nem vesz át, hanem egymagában véve kizárólag csak a korábbi bérő és az ő, mint későbbi bérő üzletéhez tartozó helyiséget veszi bérbe az ezeket a helyiségeket magában foglaló háznak tulajdonosától, a sütőde céljaira szolgáló helyiségeknél pedig ezeket a bérhelyiségeket az azokhoz tartozó és szintén a háztulajdonos tulajdonában lévő sütőkemencékkel együtt veszi bérbe.

(P. IV. 608/1929. sz. a. 1929. okt. 1-én.)

Részvénytársaság.

170. Zálogbaadott részvényeknek közgyűlésen való részvétel céljából való letétbe nem helyezése mint közgyűlési határozat megsemmisítési ok.

(P. IV. 787/1929. sz. a. 1929. okt. 1-én.)

Jogszerű nemcsak az 1927. évi október hó 1-én tartott határozatképtelen közgyűlés, hanem az 1927. évi október hó 19-én tartott újabb rendkívüli közgyűlés határozatainak megsemmisítése is az utóbbi abból az okból is, mert a fellebbezési bíróság szabályszerű ténymegállapításainak megfelelően érdekeltiségének részvénykisebbsége a részvénytöbbséget képviselő felpereseket a közgyűlésen való részvételben megakadályozta azáltal, hogy a felperesek által zálogul lekötött felperesi részvényeket a záloghitelező megbízásából őrizetben tartó felperesek felhívása ellenére a Pesti Magyar Kereskedelmi banknál közgyűlési letétbe nem helyezte.

E tekintetben téves az alperesnek az a kizárólagos pontja, hogy a felperesek kifejezett külön kikötés nélkül nem igényelheték elzálogosított részvényeik közgyűlési letétbe helyezését, mert — abba a kérdésbe való bocsátkozás nélkül, hogy ellenkező megállapodás hiányában feltétlenül megilleti-e a zálogadóst ily jog — a B. jelű okirat ama tartalmából, hogy a részvények elzálogosításával kapcsolatban a syndicatust alkotott felperesek abban is megállapodtak, hogy a részvénytársasági ügyek felszámolása az I. r. felperesre bízott és abból, hogy felszámolóvá utóbb dr. személyében a felperesek bizalmi embere rendeltetett, nyilvánvaló, hogy a felperesi részvények zálogba adásánál szerződő felek a felpereseket a részvénytársaság ügyeibe való befolylástól elzárni nem kívánták, mihez képest az

adott esetben fennforgó körülmények közt nem lehet kétséges, hogy a záloghitelezőnek nem állott jogában a felpereseknek a közgyűlésen való részvételét részvényeik közgyűlési letétbe helyezésének megtagadásával meggátolni. Ez a körülmény indokolja a felszámoló érintett eljárásának jogszerűségét is.

A részvénytöbbségnek a részvény kisebbség által a közgyűlésen való részvételben való megakadályozása kétségtől jogellenes volt, minnek folytán a részvényesek összességének akarata a kisebbség által megtartott közgyűlés határozataiban a Kt. 176. §-ához képest kifejezésre nem juthatott.

Ezért a törvénnyel ellenkező közgyűlési határozatokat megsemmisítő döntés anyagi jogot nem sért, az ez ellen irányuló felülvizsgálati támadás tehát alaptalan.

Átértékelés.

171. Az 1928. évi XII. törvénycikk 32. §-a a külföldi hitelező javára való átértékelés mértékének korlátjára nézve feltétlen rendelkezést tartalmaz és így az a körülmény, hogy az egyfelől magyar állampolgárok, másfelől szerb-horvát-szlovén honosságot nyert volt magyar állampolgárok közötti jogviszonyból eredő osztrák vagy magyar koronára szülő tartozások és követelések átszámítási árfolyamára vonatkozólag az érintett államok között szabályszerűen kihirdetett egyezmény még nincs: az előlemlített rendelkezés alkalmazásának nem akadálya.

(P. IV. 7591/1928. sz. a. 1929. okt. 17-én.)

Bankügylet.

172. Nincs oly anyagi jogszabály, hogy a bankár nem csak jogosult, de köteles is ügyfele papírjait exekutive eladni, mihelyt számlája fedezetlenné válik s hogy ennek elmulasztása esetén a később történt eladásig felszaporodott hiányokért az ügyfelet nem teheti jogszerűen felelőssé.

(P. IV. 8732/1928. sz. a. 1929. okt. 25-én.)

Ugyanis az értékpapírok árfolyamának hullámzása idején rendszerint nem is juthat a bankár már a fedezetlenség beálltával nyomban annak a felismerésére, hogy a kényszereladás révén ügyfelét tartozása növekvésétől megmenti-e, avagy hogy éppen annak mellőzésével nem segíti-e ügyfelét tartozása kiegyenlítéséhez?

Kutatandó tehát e kérdés megítélhetése végett, vajjon a felek közt az értékesítés előtt, annak tárgyában volt-e és mily tartalmú érintkezés? — valamint hogy annak értelmében, illetve annak hiányában terheli-e a felperest a kellő kereskedői gondosság elmulasztása az értékesítés halogatásában?

A felperes terhére esően netán megállapítandó mulasztás esetében pedig a kiderülő időpont szerint jelentkező elszámolási eredményhez képest, — ha pedig ily időpont meg nem állapítható, esetleg a megtörtént exekutálás valóságos eredményéhez mérten mutatózó hiánynak, mint kárnak megfelelő arányú megosztásával állapítandó meg az alperes terhére számbavehető tartozási összeg.

Vaspálya felelőssége.

173. A bírói gyakorlat a vaspályáknak az 1874. XVIII. t.-c.-nek halál vagy testi sértés esetére megállapított tárgyi felelősségét a vaspályák által tárgyakon okozott dologi károkra is kiterjesztette. A törvény 9. §-ában meghatározott 3 évi elévülési határidő tehát a dologi károk iránt támasztott kártérítési követelésekre is kiterjed.

(P. II. 6544/1928. sz. a. 1929. okt. 15.-én.)

A kir. Kúriának a P. H. T.-ba 551. szám alatt felvett elvi határozata szerint, ha a kárt két veszélyes üzemnek működése az üzemek körében idézte elő, a veszélyes üzemekre vonatkozó rendelkezésnek az egyik vagy másik fél javára alkalmazása helyett a felelősség megállapításánál az általános magánjogi szabályok az irányadók.

Az a körülmény azonban, hogy a felelősség kérdése az általános magánjogi szabályok szerint bíraltatik el, a kárigény érvényesítésének az 1874. XVIII. t. c. 9. §-ában meghatározott záros határidején nem változtat, mert a kártérítés tárgya akkor is a veszélyes üzemben — az adott esetben az alperes vasúti üzemében — bekövetkezett dologi kár.

Váltó.

174. Tőzsdebíróági alávetés szigorú értelmezése a váltó perelhetősége tekintetében.

(P. VII. 5737/1928. sz. a. 1929. okt. 9.-én.)

2. % alatti okirat 10. pontjában ugyan benne foglaltatik az a kikötés, hogy az ebben az okiratban szereplő szerződő felek, a felperes és az alperes cég, a 2. % alatti értelmében már megkötött és megkötendő ügyletekből eredő bármely per esetére kölcsönösen alávetik magukat a budapesti áru- és értéktőzsde választott bírósága kizárólagos illetékességének és fellebbezhetetlen döntésének, azonban ez a kikötés nem vonatkozhatott a 2. % alattiból kifolyóan kötött ügyletekkel kapcsolatban a felperesnek adott váltók érvényesítésére s így a nem vitásan ilyen fedezeti jellegű kereseti váltó perlésére sem,

mert a váltókra vonatkozóan a 2. % alatti 6. pontjában a fennnevezett szerződő feleknek az a megállapodása foglaltatik, hogy a felperesnek joga van a váltókat, nem fizetés esetén a váltókra vonatkozó eljárás szabályai szerint érvényesíteni, már pedig a váltókra vonatkozóan a Pp. kilencedik címében foglalt meghagyásos eljárásnak a tőzsde választott bíróságánál helye nem lévén, 2. % alatti 6. és 10. pontjainak egybevetéséből arra kell következtetni, hogy a felek a 10. pontban foglalt választott bírósági kikötést nem vonatkoztatták a 2. % alatti alapján létesült ügyletekkel kapcsolatban adott fedezeti váltók érvényesítésére, illetőleg perlésére.

175. Kézzeggely közjegyzői hitelesítéssel adott meghatalmazás alapján kiállított váltók jogérvényessége.

(P. VII. 7234/1928. sz. a. 1929. szept. 25.-én.)

Az A) a meghatalmazásra vezetett közjegyzői hitelesítés záradék, valamint a hitelezésről felvett jegyzőkönyv, amelynek tartalmát a 17. sorsz. tárgyalási jegyzőkönyv tartalmazza —

egyaránt igazolják és a fellebbezési bíróság az ügyleti tanuk vallomása alapján is azt állapította meg tényként, hogy a III. r. alperes a meghatalmazást az okirat felolvasása után látta el kézjeggyével.

Igaz ugyan, hogy a közjegyző által felvett jegyzőkönyv nem tartalmazza a hitelesített okirat helyes, illetőleg teljes tartalmát, azonban úgy a jegyzőkönyvből, mint a hitelesítési záradékból kitűnik, hogy a III. r. alperes az A) a. okiratot írta alá, illetőleg látta el kézjeggyével s így ennek tartalma az irányadó.

A meghatalmazásnak ekként irányadó tartalmával és az annak alapján a III. r. alperes nevében jogszzerűen tett váltónyilatkozattal szemben közömbös az, hogy a III. r. alperes a telekkönyvi bekebelezés alapjául szolgált váltóbiztosítéki okiratot aláírt-e vagy sem, valamint közömbös a 4. / a. levél tartalma is, mert ha a váltók leszámításakor a III. r. alperes nével aláírása a váltókon nem szerepelt is, nem volt törvényileg akadálya annak, hogy azokra a meghatalmazás alapján az ő váltónyilatkozata rávezetessék, valamint közömbös végül az a bizonyítani kívánt körülmény, hogy az egyenes adós a III. r. alperest külön kérte arra, hogy a prolongációs váltókat is írja alá.

Az ekként irányadó meghatalmazási okiratnak a tartalma szerint a III. r. alperes arra hatalmazta fel, hogy nemcsak a kölcsön felvételekor adott, hanem a prolongációs váltókra is aláírassa a nevét s minthogy e szerint az alperes megbizottja útján joghatályos váltói kötelezettséget vállalt, a fellebbezési bíróság nem sértett jogszabályt azzal, hogy a kifogások elvetésével a III. r. alperest a váltók alapján marasztalta s ezért a III. r. alperes felülvizsgálati kérelmét érdemben el kellett utasítani.

Azonban alapos a váltóösszegek után megítélt kamatok tekintetében emelt panasz. Váltóperben ugyanis a váltótőke után csak a váltótörvényben meghatározott 6%, illetőleg az 1923: XXXIX. t.-cikkben meghatározott kármakat ítéltethető meg; a fellebbezési bíróság tehát jogszabályt nem sértett, amikor ezt meghaladó kamat fizetésére kötelezte az alperest, miért is ítéletét a rendelkező rész értelmében meg kellett változtatni.

Csőd.

176. Csak az olyan zálogul lekötés egyértelmű a fizetések megszüntetésével, amely a kereskedő áruinak összessége vagy túlnyomó része tekintetében történik, akként, hogy ez által a kereskedő üzletének vagy üzemének folytatása lehetetlenné válik. (P. VII. 1458/1929. sz. a. 1929. június 5.-én.)

A fellebbezési bíróság a csatolt okiratoknak a tartalma és a kihallgatott tanúk vallomásainak egybevetése és a Pp. 270. §-a szerinti mérlegelése alapján állapította meg ítéletében azt a tényállást, hogy a vagyonbukott cég az alperesnek jogelődje és dr. F. B. részére az ezektől kapott kölcsönök biztosítására az 1925. január 19.-én, 31.-én és február 19.-én létesült megállapodások értelmében kézi zálogul nem az egész áru- és szerszámkészletét, hanem ennek csupán

a megállapodásokat tartalmazó A/F., C/F., 27/5. alatti levelekben megjelölt részeit kötötte le és hogy a vagyonbukott cég a gyári üzemét és az ítéletben feltüntetett kisebb mérvben — az áru-eladást is, a kezizálogul történt lekötések után is hónapokon át egészen az 1925. május 8.-án szoros zárral kapcsolatban eszközölt végrehajtás foganatosításig, tovább folytatta.

A fellebbezési bírósági ítéletnek az a jogi álláspontja, hogy a vagyonbukott cég likörgyártási és eladási üzeméhez tartozott ingóinak az irányadó fenti tényállás szerint az üzem továbbvitelét nem gátló mérvben kölcsön biztosítására kezizálogul lekötése a fizetési megszűntetési állapot erről való tudomás megállapítására nem alkalmas, megfelel az anyagi jog szabályainak, mert az e tekintetben követett bírói gyakorlat értelmében csak az olyan zálogul lekötés egyértelmű a fizetésmegszüntetéssel, amely kereskedő áruinak összessége vagy tulnyomó nagy része tekintetében történik akként, hogy ezáltal a kereskedő üzletének vagy üzemének folytatása lehetetlenné válik.

Mint hogy a megtámadott jogcselekmény időpontjáig, a nem vitás tényállás szerint, az adós cég ellen végrehajtási eljárás, sőt még per sem tetetett folyamatba és a felperes tömeggondnoka megtámadási alapul mást, mint az adós cég ingóinak elzálogosítását s szerinte ezzel beállított fizetésmegszüntetést, keresetében fel sem hozott, az az ítéleti döntés, amely szerint a felperes a Cs. T. 27. §-ára alapított megtámadási keresetével elutasított, jogszabályt nem sért.

177. Külön tömegeknek végrehajtás alóli mentesítése érdekében kifejtett ügyvédi ténykedés díjazása nem a külön. tömeget terhelő tartozás, miután annak célja az általános tömeg gyarapítása.

(P. VII. 7444-1928. sz. a. 1929. szept 18-án.)

A nem vitás tényállás szerint a vagyonbukottá lett vidéki forgalmi részvénytársaság vagyonához tartoztak a keresetben körülrít két rendbeli ingatlan és ingók, amelyekre a részvénytársaság csődbejutása előtt végrehajtási zálogjogok szereztek.

Az ugyancsak nem vitás tényállás szerint a csődválasztmány a felperes ügyvédet megbízta azzal, hogy az ingatlanokra és ingókra két hitelező, nevezetesen a volt vagyonfelügyelő és szakértő által szerzett végrehajtási zálogjogok hatálytalansága iránt pert tegyen folyamatba, a két megtámadási pert a felperes ügyvéd meg is indította, azonban azok a kereset jogerős elutasításával végződtek.

Az ekként úgy a két ingatlannál, mint a keresetben megjelölt lefoglalt ingóknál hatályban maradt zálogjogokra való tekintettel a Cs. T. 47., 53. és 55. §§-ában megjelölt külön tömegként jelentkeznek a két ingatlan és a lefoglalt ingók és ezen három rendbeli külön tömegre vonatkozóan terjesztette elő a felperes a jelen keresetében azt a kérelmet, hogy az alperes csődtömeg fizetésre kötelezésén felül mondasék ki, miszerint a felperes a két megtámadási perben felmerült s a jelen perben tömegtartozásként érvényesített ügyvédi munkadíj és költségkövetelése tekintetében jogosítva van elsősor-

ban a külön tömegekből magának kielégítést szerezni.

Ennek a kérelemnek azonban, amely kétségkívül magában foglalja arra vonatkozó jogosultság megállapítására irányuló kérelmet, hogy a felperes ügyvédi költségkövetelése, mint a külön tömegeket terhelő tartozás a Cs. T. 47., 53. és 55. §§-ai értelmében a jelzálogos, illetve zálogos hitelezők követeléseit megelőzően elégíttessék ki, hely nem adható, mert nem forog fenn ennek a 47. §. második bekezdésében, illetve az 53. és 55. §§-okban meghatározott az az előfeltétele, hogy a tartozás a keresetben megjelölt külön tömegekre vonatkozzék és ezeket terhelje.

Ugyanis a felperes azt a tevékenységet, amelynél a keresetileg érvényesített ügyvédi költsége és kiadása felmerült, nem a külön érdekében és javára nevezetesen a külön tömeget alkotó ingatlan és ingók kezelése vagy értékesítése körében fejtette ki, hanem a felperes költsége és kiadása arra irányuló perben merült fel, hogy az ingatlanok és ingók az azokat terhelő zálogjogoktól mentesíttessenek s ez úton teljes értékükben az általános csődtömegbe bevonassanak.

A felperes tevékenysége tehát nem vonatkozott a külön tömegre, hanem az általános csődtömeg érdekében illetve ilyennek létesítése céljából fejtett ki s így a külön kielégítésre jogosult — zálogos — hitelezők érdekével szemben az általános csődhitelezők érdekében kifejtett tevékenységéből eredő ügyvédi munkadíj és illetén a tömegtartozásra nem állapítható meg az, hogy e tömegtartozás a külön tömeget terhelje.

A felperes tehát a megítélt összegű s a meg nem támadott ítéleti döntés szerint tömegtartozásként fizetendő kereseti követelésére csak az általános tömegeből, illetve a külön tömegekből a zálogos hitelezők kielégítése után fennmaradó s a Cs. T. 52. §-a értelmében az általános tömegbe jutó vagyonból nyerhet kielégítést és nem tarthat igényt arra, hogy a követelése a Cs. T. 53. és 55. §§-ai értelmében a zálogjogos hitelezőket megelőzően egyenlíttessék ki.

Nem sért tehát jogszabályt az az ítéleti döntés, amely szerint a külön tömegekből első sorban történő kielégítésre való jogosultság ki nem mondatott, illetve a kereseti kérelem e részének hely nem adatott.

Felperesnek erre vonatkozó felülvizsgálati panasza ezért alaptalan.

De alaptalan az alperes csatlakozási kérelmének az a panasza is, hogy az alperes csődtömeg jogszabálysértéssel köteleztetett végrehajtás terhe mellett s nem csupán a Cs. T. 48-50. §§-ában foglalt korlátok között a megítélt kereseti tömegtartozás megfizetésére.

A Cs. T. 152. §-a szerint a tömeg hitelezői igényeiket úgy mint csődönkívül érvényesíthetik.

A Cs. T. 170. §-a szerint a tömeg hitelezői azonnal kielégítendőek, mihelyt igényeik lejárnak illetőleg megállapíthatnak.

Ugyanezen szakasz második bekezdése akként rendelkezik, hogy ha a fizetés a tömeg részéről nem teljesíttetik, a hitelező a követelését a csődtömeg ellen a törvénykezési rendtartás szerint illetékes bíróságnál keresettel

érvényesítheti vagy panaszt emelhet a csődbíró-ságnál.

Abban, hogy a tömeghitelező követelését a csődtömeg ellen úgy mint csődön kívül és a törvénykezési rendtartás szerint keresettel érvényesítheti, kétségkívül benne foglaltatik a hitelezőnek az a joga is, hogy amennyiben erre a csődtömegben megfelelő fedezetet talál, végrehajtás útján is kikényszeríthesse a marasztaló ítélet alapján a csődtömegtől, illetve az ezt képviselő csődtömeggondnoktól a törvény szerint a lejárát illetve megállapítás után azonnal kifizetendő követelésének kiegyenlítését.

Szabadalom.

178. Találmányból eredő elsőbbség és kártérítés csupán szabadalmi eljárásban szabadalmi ügyekben eljáró hatóságok előtt érvényesíthető. (P. VII. 6872/1928. sz. a. 1929. okt. 16-án.)*

A megállapított, meg nem támadott tényállás szerint az alperes az általa forgalomba hozott szifonfejre vonatkozóan szabadalmi bejelentést tett, ez a bejelentés a Szabadalmi közlönyben közzétett és ez ellen a felperes a Szabadalmi hivatalnál felszólalással nem élt.

Viszont a Szabadalmi bíróságtól 10. sorszám alatt beszerzett iratokból kitűnik, hogy a felperes által szifonfej tekintetében eszközölt szabadalmi bejelentés azért, mert a felperes a bejelentés hiányait nem pótolta, visszavontnak mondatott ki.

Ezen tényállás mellett a fellebbezési bíróság a helytálló ítéleti indokai értelmében abból az okból, mert a törvény csupán a szabadalmat nyert találványokat védi, mert továbbá a felperes az alperes szabadalmi bejelentése ellen a Szabadalmi hivatalnál fel nem szólalt, végül mert annak megállapítása, hogy valamely találmány szabadalma s ez alapon történő kizárólagos értékesítése kit illet meg, a Szabadalmi hatóságokra tartozik, jogszabálysértés nélkül utasította el a felperest az állítása szerint ő általa feltalált szifonfej-nyomószerkezet jogosulatlan felhasználásából és forgalombahozatalából származtatott kárának megtérítésére irányuló jelen keresetével.

Tisztességtelen verseny.

179. A Tvt. 13. §-ába ütköző tisztességtelen verseny nem csak abban az esetben forog fenn, ha verseny céljából valótlán tényállás vagy híresztelés stb. történik, hanem elkövethető az üzleti tisztességbe ütköző más oly cselekménnyel is, amely valamely versenyvállalat hitelét vagy jóhírnevét veszélyezteteti vagy hitelképességét csökkenti.

(P. IV. 7258/1928. sz. a. 1929. okt. 10-én.)

Tehát a hivatkozott rendelkezésre alapított kereseti kérelemnek meg van a jogos alapja, mihelyt a panaszolt körülménynek az üzleti tisztességbe ütköző, befekettetésre, hírnévrontásra alkalmas volta és verseny céljára elkövetése megállapítható.

Az előrebocsátottak szem előtt tartásával

* Ehhez a határozathoz szó fér. Mert a feltalálót kártérítés illetheti meg az alapon is, ha versenyhársá üzleti titok megsértése útján (Tvt. 15. §.) jutott szabadalma birtokába, vagy ha a korábbi feltaláló szerkeze, mint árúinak ismertető jele már korábban ismert volt. (Tvt. 9. §.) — Szerk.

vizsgálva az alperesi viszontkereset elutasítását támadó felülvizsgálati panaszokat, a m. kir. Kúria azokat alaposaknak, ellenben a fellebbezési bíróságnak azt az álláspontját, hogy az adott esetben nem állapítható meg a felperes terhére versenyzés céljára elkövetett befekettetés, tévesnek ismerte fel.

Ugyanis a felperes lapjának 1927. július 1. számához folytatólagos lapszámozással fűzött és a felperesi szerkesztő névaláírásával jegyzett négy nyomtatott oldalnyi „Nyilatkozat” kétségtelenül tartalmaz oly kijelentést, mely az alperesi lap színvonalának becsméréseivel az alperesi vállalat jóhírneve veszélyeztetésére alkalmas.

E tárgyi tényalap megállapítását nem gátolja az a körülmény, hogy a panaszolt kijelentések egy harmadik személy leveléből való idézősként szerepelnek, mert az alapul fekvő és az E. másolat tanúsága szerint eredetileg nem is a felpereshez, hanem az alpereshez intézett levél alperes lapjának sérelmes tartalmának híresztelése — a felperes lapjában közhírré tétele — nyilván alkalmas lehetett az alperesi lapvállalat jóhírnevének aláásására.

Az pedig, hogy a panaszolt tartalommal is bíró, a felperesi lapban megjelent szerkesztői nyilatkozat közzététele a felperes terhére eső versenyző célzattal elkövetett cselekménnyel minősül, megállapítandó egyrészt abból is, hogy a négy nyomtatott oldalnyi külön melléklet a kiadótulajdonos felperes tudta és beleegyezése nélkül meg sem jelenhetett; másrészt meg ha versenyvállalatnak minősülő lapok szerkesztői lapjukban folytatott éleshangú személyeskedő polemikájuk során valamelyikük a másik lapvállalat jóhírnevét veszélyeztető kijelentéseket tesz vagy híresztel, az szükségképp versenyzési célzattal is történik, mert a szakszerű jogos kritikán túlmenő, becsmélő tartalmú polémia célja a dolog természete szerint a versenyvállalat legyűrése és a saját lap színvonalának kimagasló értékelése.

180. I. Az 1923 : V. t.-c. 15. §-a értelmében a szabásminta csak akkor lehet tisztességtelen verseny tárgya, ha az, akire üzleti érintkezésben rábízta, azt a verseny céljaira a maga vagy más javára felhasználja.

II. Az a körülmény, hogy alperesnek a szintén felperes szolgálatában állott felesége, ottani alkalmazásából kifolyólag, felperes vevőinek nevét és lakcímét emlékeztető tudta és az alperes ezeknek a vevőknek körleveleket küldött és azok egyikét-másikat önállósításának bejelentése és támogatás kérése végett felkereste: a verseny tisztességtelen voltát meg nem állapítja.

(P. II. 208/1928. sz. a. 1929. okt. 17-én.)

181. Annak megítélése, hogy a cselekmény alkalmas-e a tisztességtelen verseny tényállásának megállapítására, nem a szakértő, hanem a bíróság feladatkörébe vág.

II. A kárigény megállapításához a tv. 1. §. értelmében elegendő már az is, hogy a kárt okozó tilos cselekmény tekintetében annak elkövetőjét gondatlanság terhelje.

(P. IV. 897/1929. sz. a. 1929 okt. 3-án.)

Felelős kiadó: DR. SZENTE LAJOS.

Bírói joggyakorlatunk összefoglalása 1929-re.

Általános.	Oldal	Oldal	
1. Anyagi jogi szabály, hogyha a szerződést okiratba is foglalták, az okiratba fel nem vett korábbi szóbeli megállapodás hatályos, ha az okirat értelmezésére szolgál ...	55	előszerződés. Az ilyen szerződéstől az a fél, aki magát a kölcsön nyújtására kötelezte, pusztán azzal az okadatolással, hogy a finanszírozási szerződés kötelmet nem szül, — el nem állhat ...	105
2. Anyagi jogi szabály, hogy az akarat hiányainak hatását oly jognyilatkozat esetében, amelyet megbízott tett, ennek személye szerint kell megítélni ...	55	10. Az emberi hulla általános forgalom, adásvétel tárgyául nem szolgálhat ...	105
3. Anyagi jogi szabály, hogy amennyiben közjogi szabályok szerint az egyesület létrejövetelehez az alapszabályok kormányhatósági láttamozása vagy jóváhagyása vagy más hatósági intézkedés szükséges, az egyesület létrejövetele a hatósági intézkedés bekövetkeztétől függ. Az is jogszabály, hogy a láttamozás, jóváhagyás vagy más intézkedés vagy megtagadásuk visszahat az egyesület megalakulásának idejére ...	55	11. Anyagi jogi szabály, hogy aki szerződési nyilatkozatának megtételénél tévedésben volt, nyilatkozatát, amennyiben a másik félre a szerződésből ingyenes előny vagy aránytalan nyereség háramolnék, abban az esetben is megtámadhatja, ha tévedését nem a másik fél okozta ...	127
4. A fellebbezési bíróság az ügy érdemében helyesen indult ki a bírói gyakorlaton alapuló abból a jogszabályból, hogy a rendes bíróság a fegyelmileg elbocsátott alkalmazott magánjogi igényének elbírálásánál csak azt teheti vizsgálat tárgyává, hogy a fegyelmi eljárás szabályszerűen volt-e lefolytatva és hogy a kiszabott büntetés alkalmazható volt-e? ...	81	12. Anyagi jogszabály, hogy valamely kár mennyiségének megállapítása tekintetében a kárt okozó cselekmény véghezvitelének időpontja irányadó, — aminél fogva csakis az ezen időpont szerint fennforgott kár megtérítésének van helye ...	127
5. Valamely okiratban foglalt nyilatkozat kényszerhelyzet alapján akkor érvényteleníthető, ha jogellenes, testi épségét, vagy lényeges vagyoni érdekét veszélyeztető fenyegetéssel bírták rá az aláíró az okirat aláírására, és ha az aláírónak a félelemre alapos oka volt, vagy a másik fél az ő szorult helyzetét felismerve és kihasználva, reá nézve káros cselekmény elkövetésére bírta őt reá ...	81	13. Tengerész tisztre (rádio) nem az ipartörvény, hanem a magyar tengerészeti jog irányadó ...	131
6. Az a jogszabály, hogy ha a felek a semmisség okának megszűnte után a semmis szerződést megerősítik, egymás irányában kétség esetében akként vannak jogosítva és kötelezve, mintha a szerződés kezdettől fogva érvényes lett volna, a megerősítés kelléke gyanánt nem kívánja meg azt, hogy a felek ezt az akaratukat új ügylet kötése formájában vagy a megerősítésnek szavakban való kifejezett kinyilvánításával juttassák kifejezésre ...	81	14. Ha a követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitánál a bíróság az alap fennállását közbenszóló ítélettel állapította meg és valamelyik fél a jogalap kérdésére vonatkozó perújítási ok alapján kívánja a a pert megújítani: perújítási keresetével a közbenszóló ítéletet önállóan nem támadhatja meg, hanem a Pp. 565. §-a szerint a végítélet (részítélet) ellen érvényesített perújítás keretében kell a közbenszóló ítéletet megtámadnia. Ehhez képest a perújításnak a Pp. 567. §-ában megállapított határidőt az alappert befejező végítélet (részítélet) jogerőre emelkedésétől kell a törvény (Pp. 410. §-a) értelmében számítani ...	151
7. A kereskedelmi tengerészeti jog szabályai ma sincsenek hatályon kívül helyezve. — Nem a tengerészeti jog körébe eső kérdéseken kívül a szolgálati viszony az 1910/1920. M. E. sz. rendelet alapján bírálendő el ...	81	15. Az alperesnek az a kijelentése, hogy a pénz kihelyezésének következményeit vállalja, helyesen csak akként értelmezhető, hogy ezzel a nyilatkozattal csak a hitelezés körül elkövetett könnyelműség vagy gondatlanság következményeit kívánta vállalni arra az esetre, ha ez terhére megállapítható, de a pénz feltétlen visszafizetéséért kötelezettséget nem vállalt ...	155
8. Az 1924. XIII. t.-c. 7. §-a értelmében a fogadósnak a vendég elszállásolásából és egyéb szükségleteinek fedezéséből eredő követelési biztosítására az adós ingóira törvényes zálogjoga van. A törvényes zálogjog arra nem ad jogot, hogy az adós távozása előtt, ennek ingóságait az adós rendelkezése és használata alól elvonja ...	84	16. Büntügyi eljárás megindításának kilátásba helyezése nem képez jogellenes kényszert ...	171
9. A finanszírozási szerződés lényegileg nem egyéb, mint kölcsön adására vonatkozó		17. Az anyagi jogszabályok értelmében a jóerkölcsbe ütköző szerződés semmis, ebből kifolyólag annak joghatása semmi irányban sincs ...	171
		18. Megtévesztés alapján csak abban az esetben követelhető előbbi állapotba visszahelyezés, ha a megtévesztés magával az ügylet létesítésével kapcsolatos és így ezen az alapon magának az ügyletnek az érvényessége támadható meg; ellenben, ha az ügylet lebonyolításában jelentkeznek megtévesztés, az csak az ügylet nem kellő teljesítéséből származtatható jogok érvényesítésére nyújt alapot, mely jogok közé magának az ügylet érvényességének megtáma-	

	Oldal
dása és ebből folyóan az előbbi állapotba visszahelyezéséhez való igény nem tartozik	171
19. A megítélnél nagyobb összegre kért és foganatosított biztosított végrehajtás nem szolgáltat kártérítésre okot	172
20. Nincs olyan törvényerővel bíró jogszabály, mely a régi magyar magánjognak az elévülésre vonatkozó általános szabályait hatályon kívül helyezve a munkabérei szerződések elévülésére három évi, vagy általában az eddigi 32 éves elévülésnél rövidebb időt állapított volna meg	172
21. Törvényes felhatalmazás alapján bocsátotta ki a kereskedelemügyi miniszter a 78.003/1923. K. M. sz. rendeletet, mely a fuvarlevél felülvizsgáló irodák ügykörét akként korlátozta, hogy annak tulajdonosa „a maga nevében csak olyan fuvarokmányok alapján támaszthat igényeket, amelyekben mint feladó vagy címzett szerepel. Egyébként csak mint megbízott járhat el	190
22. A biztosított munkás özvegyét az 1907. évi XIX. t.-c. 82. §. utolsó bekezdése értelmében megillető kártérítési követelés nyújtott kártalanítási erejéig feltétlenül az Országos Munkásbiztosító Pénztárra száll át tekintet nélkül arra, hogy a kárért felelős személy tudta-e azt, hogy a károsultat az Országos Munkásbiztosító Pénztárral szemben kártérítés illeti, és hogy a károsulttal kiegyezett-e vagy sem	196
23. Az anyagi jogszabályok értelmében a kereskedelemi jog körében is az üzleti tisztességbe és a jóerkölcsbe ütköző szerződés semmisi, ebből kifolyólag annak joghatása nincs; következtésképp annak alapján a szerződő fél sem teljesítést, sem kártérítést nem érvényesíthet	214
24. A szinlelt szerződéssel palástolt jogügylet érvényességét az erre a palástolt ügyletre vonatkozó szabályok szerint kell megítélni	214
25. Jogszabály ugyan, hogy a jogügylet írásba foglalása esetén a jogügylet az okirat tartalma által nyer meghatározást s az okiratba foglalást megelőző megállapodások nem vehetők figyelembe az okirat kifejezett ellenkező rendelkezéseivel szemben, de ez nem szolgál akadályul annak, hogy a felek valamelyike által a szerződést megelőzően vállalt kötelezettség tartalma, vagy a felek vagyoni viszonya, mint az ügyletkötésnek a felek valódi akaratát megvilágító körülményei a szerződéses nyilatkozatok értelmezéséül szolgáló adatok gyanánt figyelembe véssenek	214
26. Pusztá összeszámolás, még ha az eredményről váltót is ad az adós, még nem létesít novatiót	214
27. A Röntgenkezelés ma már elfogadott gyógyítási mód; a Röntgensugárzásra nem a veszélyes üzemekre vonatkozó tárgyi felelősség szabálya, hanem az 1876: IV. t.-c. azon szabályai irányadók, hogy az orvos az általa elkövetett műhibáért felelős	215
28. Függő termésre vezetett végrehajtás a haszonélvezetre vezetett végrehajtással egy tekintet alá esik, vagyis ingók módjára foglalandó le	220
29. Valamely okiratban foglalt nyilatkozat kényszerhelyzet alapján akkor érvényteleníthető, ha a kényszerhelyzet oly nagyfokú és ellenállhatatlan erejű volt, hogy annak következtében az okiratot aláíró fél akaratelhatározásának szabad gyakorlásában gátolva volt	238
30. A büntető bíróság felmentő ítélete nem	

	Oldal
szolgál akadályul annak, hogy a polgári perben bizonyíttassék, hogy a felperes hibájul felróható tények nem forognak fenn	241
31. A balesetet okozó csikók gazdája egyedül e minőségénél fogva a balesetért nem felelős. Vétikesség nélkül felelősség csupán az eset körülményei s a felek vagyoni viszonyaihoz mért méltányosság alapján állapítható meg	242
32. A gazdának belső cselédjével szemben kártérítési felelőssége rendszerint csak akkor áll elő, ha a cselédnek a szolgálat közben bekövetkezett egészségkárosítása, vagy balesete tekintetében a gazdát szándékosság, vagy mulasztás terheli	243
33. A gézekével folytatott munka veszélyes üzem. Az üzem tulajdonosa felelős azért a kárért, melyet alkalmazottja harmadik személynek okoz	243
34. A gyermek neveltetése a szülői törvényről fogva terheli kötelezettséget. A neveltetéssel felmerült költség tehát nem befektetés a szülő javára; annak a visszatérítését ekként a felperes a gyermekét ért balesetért egyébként felelős alperestől nem igényelheti	243
35. Az a körülmény, hogy a kártérítési igényt nem maga az alkalmazott, hanem annak elhalálozása következtében hozzátartozói érvényesítik, a Munkásbiztosító hatáskörének megállapítását nem akadályozza	244
36. Turpis causa bilateralis esetén a teljesített szolgáltatás csak jogtalan gazdagodás esetén ítélandó vissza	265
37. Kártérítésre kötelezettség megállapításánál a kártétel ténye után bekövetkezett véletlen eseményeket nem lehet figyelembe venni; mert a kártérítési kötelezettség a kártételen alapszik s a kártevő tényével bevégezten létrejött	265
38. Háziallatok tartása nem veszélyes üzem	265
39. A gyalogjáró közönség fokozott vigyázatossága. A falusi ember nagyobb óvatossága mint szabály	265
40. Az üzem veszélyességén alapuló felelősség kiterjed az üzem bármely ágában előforduló balesetre s nem korlátozható az az üzem egyes különös részeire, vagy az egyes üzemi órákra	281

Cég.

41. A cégjegyzékbe történt bejegyzés színlegességére csak harmadik jóhiszemű személyekkel szemben nem lehet sikerrel hivatkozni	216
42. A K. T. 24. §-a mindenkit óltalomban részesít, ki valamely cég bitorlása által jo-gaiban sérelmet szenved, tehát nemcsak a kereskedőt	190

Üzletátruházás.

43. Képviselő megszerzése és átvétele nem egyenlő jelentőségű az üzletátruházással	55
44. Városi színház mint műintézet átruházására az üzletátruházási törvény szabályai nem nyerne alkalmazást	190
45. A kényszerjegyzési eljárás folyama alatt történt üzletátruházás — a kényszerjegyzés értelmében létrejött üzletátruházást kivéve — az üzletátvevő fél felelősségét nem zárja ki	217
46. Az 1908. évi LVII. t.-c. rendelkezései alá eső üzletátruházás-fogalmát zárja ki az a	

- körülmény hogy ha valaki a korábbi kereskedelmi üzlet tulajdonosával üzletátvételt tekintetében szerződést nem köt és ettől sem szerződés útján, sem az eset összes körülményei szerint egyébként üzletet, avagy az üzlethez tartozó és az üzlet folytatására alkalmas vagyont nem veszi át, hanem egy-magában véve kizárólag csak a korábbi bérő és az ő, mint későbbi bérő üzletéhez tartozó helyiséget veszi bérbe az ezeket a helyiségeket magában foglaló háznak tulajdonosától, a sütőde céljaira szolgáló helyiségeknél pedig ezeket a bérhelyiségeket az azokhoz tartozó és szintén a háztulajdonos tulajdonában lévő sütőkemen-cekkel együtt veszi bérbe ... 281
47. A részvénytársaságnak alapszabályszerű jegyzékével történt nyilatkozatát azon az alapon, hogy az nem az arra jogosított szervek határozatát tartalmazza, csak olyan tények miatt lehet, melyeket a szolgálati viszony megszüntetése előtt követ el. — Az ü. v. igazgató nem tartozik a segéd-személyzet közé s így reá az 1884. XVII. t.-c. 94. §. b) pontja (egy napi igazolatlan távolmaradás) nem alkalmazható ... 56
48. Az alkalmazottnak az 1884. XVII. t.-c. (Ipar-törvény) 97. §-a alapján kialakult bírói gya-korlat szerint a törvényes felmondási időre járó illetményhez jogos igénye van tekintet nélkül arra, hogy a felmondásból őt külön kár érte-e és hogy a felmondási idő kere-settel rendelkezett-e vagy sem. Ha azon-ban az alkalmazott nem csupán a törvé-nyes felmondási időre járónak, hanem azon-túl a szolgálati szerződésben kikötött és még le nem járt egész szolgálati időre kí-vánja igényét érvényesíteni, ez esetben az id. törvény 97. §-ának rendelkezése nem alkalmazható, hanem ez esetben az alkalmazott követelése mint kizárólagos kár-térítési követelés jelentkezik ... 57
49. Az 1910/1920. M. E. számú rendelet 2. §-a előírja ugyan, hogy a határozatlan időre kötött szolgálati szerződést csak írásban közölt felmondással lehet felbontani; nincs azonban akadálya annak, hogy a szóbeli felmondás is érvényes legyen akkor, ha azt az alkalmazott elfogadja, sőt az írásbeli felmondás mellőzését maga kéri ... 82
50. A munkás, aki szerződésileg megállapított munkabért a munka abbanhagyásával való fenyegetés mellett felemleni kívánja, nyil-ván szerződésszegőnek tekintendő ... 105
51. A munkaadó csak olyan okok miatt bocsát-hatja el felmondás nélkül alkalmazottját, amelyek a köztük fennállott szolgálati vi-szony tartama alatt merültek fel, vagy ha korábban követettek is el, de a munkaadó érdekeire is kihatással vannak ... 127
52. Az alkalmazott (cégvezető), ki főnökének felmondásához való jogát vitássá teszi, oly függelimsértést követ el, melynél fogva a szolgálathól azonnal elbocsátható ... 127
53. (P. 1929. március 12-én.) ... 153
54. Jogszabály, hogy a munkaadó, ki a szol-gálati viszonyt azonnali hatállyal kívánja megszüntetni, ezt az azonnali elbocsátás okául szolgáló tények tudomására jutása után haladéktalanul köteles az alkalmazot-tal közölni; ha azonban az elbocsátás okait késedelem nélkül közölte, de annak végle-ges következményeit csak később vonja le, ez a ténye reá nézve csak akkor lehet jog-vesztő hatású, ha magatartásából megbecsál-tásra és az elbocsátási szándéktól való el-állásra lehet következtetni ... 173
55. Külföldi munkavállalónak belföldi alkalmazása nem feltétlenül jogellenes ... 173
56. Hirlapírók végkielégítés nem illeti meg. — Kifejezett kikötés nélkül, de rendszeresen juttatott remuneráció a fizetés kiegészítő részévé válik ... 191
57. A külföldi részvénytársaságoknak Magyar-országban létesített fiókvállalata a keres-kedelmi törvény tizedik cím VI. fejezeté-ben foglalt rendelkezések alapján magyar cégnek tekintendő. Ezzel kötött szolgálati viszonyból eredő igények a magyar jog szerint bírálандók el ... 216
58. A munkaadó nem köteles azon alkalmazottjának, aki megállapított szabadságidejét önként igénybe nem veszi és ez alatt is szolgálatot teljesít, a szabadságidő meg-váltása fejében — külön megállapodás nél-kül — erre az időre kettős fizetést adni ... 238
59. Ha a munkaadó akár a szolgálati szerző-dés megkötésekor, akár utóbb magát re-muneráció fizetésére kötelezi, ezáltal a remuneráció elveszti ajándék jellegét, és a munkavállaló részére szerződésileg biztosít-ott illetményé s a munkaadót terhelő kötelezettséggé válik akkor is, ha annak összege vagy mértéke előre meghatározva nincs is ... 260
60. Ügyvédi irodavezetőt legfeljebb hat havi felmondás illet meg ... 238
61. Tőzsdei intézőt 6 havi felmondás illet meg. A bankügyletek különleges természeténél fogva a havonkénti összegszerűen jelenté-kenyen változó üzleti jövedelem után járó %-os haszonrészesedés mennyisége csak akként állapítható meg, ha a felmondási idő nagyságához képest az alkalmazott által a tényleg szolgálatban töltött időben élvezett haszonrészesedés összegéhez mérten véte-tik számításba ... 260
62. Ellenkező kikötés hiányában a szerző-dő felek bármelyike jogosult a szolgálati vi-szonyt a felmondási idő betartása mellett, vagy a törvényben meghatározott ok fenn-forgása esetén előzetes felmondás nélkül is megszüntetni; külön kikötés hiányában tehát a munkaadó nem kötelezhető arra, hogy alkalmazottját csak azért tartsa meg szolgálatában, hogy ezáltal módot nyújtson neki a nyugdíjjogosultság megszerzésére ... 127
63. Egy évi felmondásnál, az önálló vezetői hatáskör az irányadó, mérnöki oklevél nem vétetett figyelembe, mert felperes nem mérnöki, hanem kereskedelmi szolgálatot teljesített ... 128
64. Az üzletmenet oly kedvezőtlen alakulása, mely létszámcsökkenést tesz szükségessé, kellően indokolja az alkalmazottnak más működési körbe való beosztását ... 172
65. Ha a munkaadó akár a szolgálati szerződés megkötésekor, akár utóbb magát remunera-ció adására kötelezi, ezáltal a remunera-ció, amely fogalmilag a teljesített szolgálato-k jutalma, elveszti ajándék jellegét és kötelezettséggé válik akkor is, ha annak összege vagy mértéke előre nincsen meg-határozva ... 173
66. A szolgálati szerződés feltételeit a törvé-nyes korlátok között a felek szabadegyez-kedéssel állapítják meg; a szerződésnek csak a törvénnyel és a törvényes jogkör-ben kibocsátott rendeletekkel ellenkező megállapodásai érvénytelenek ... 173
67. A gözmalmi főmolnár nem kereskedelmi alkalmazott, hanem fontosabb teendőkkel megbízott iparossegéd. Nem változtat ezen a fizetés mikéntje s az elnevezés sem ... 191

Nyugdíj.

68. A kir. Kúria külön bíróságának az 1926. XVI. t.-c. 8. §-a alapján az arányszám tekintetében hozott döntése általános érvényű, az a külön eljárásban részt nem vett alkalmazottakra is feltétlenül kihat ... 84
69. Az igényjogosult által utólagos élvezett fizetés mérve nem lehet akadálya annak, hogy részére annál magasabb nyugdíj állapíttassék meg ... 84
70. A 31. sz. jogegységi határozat kizárólag a m. kir. államvasutak, vagy annak nyugdíj-ellátási intézetei ellen nyugdíj és nyugdíj-természetű járandóságok iránt támasztható követelésekre vonatkozik; tehát a Duna-Száva-Adria vasúttársaságra nem ... 106
71. Az 1925. aug. 1-én megelőzően lejárt nyugdíjrészteltek átértékelése rendszerint csak a kereset indításától fogva igényelhető, és a keresetindítást megelőző időre visszamenőleg az átértékelésnek kivételesen csak az esetben lehet helye, ha a kereset megindításában a jogosultat valamely elháríthatlan esemény, vagy a kötelezett valamely cselekménye gátolta ... 106
72. A törzsfizetésen felül biztosított 30% lakbérpótlék a nyugdíjalap kiszámításánál figyelembe veendő. — Alkalmazandó az utolsó nyugdíjszabályzatnak az a rendelkezése is, mely szerint 10 év után a nyugdíj évenként nem 2%-kal, hanem 2,4%-kal emelkedik ... 106
73. Amennyiben a nyugdíjszabályzat csak az 1914. évet követően alkotott, az arány-értékre való átszámításnak csupán a béke-illetményeket meghaladó s a pénzromlás idejében felemelt illetményekre nézve van helye ... 107
74. Kötelező jogszabály hiányában senki sem tartozik nyugdíjat adni. — Nincs oly jogszabály, mely a munkavállalót arra kötelezné, hogy a szolgálati viszonyt csak azért társas fenn, hogy az alkalmazott a nyugdíjhoz szükséges időt elérje. — Viszont a szerződéses szöveggel és jóhiszeműséggel az is ellenkeznék, ha a munkavállaló csak azért bocsátaná el, hogy azt nyugdíjigényétől megfoszsa ... 130
75. A későbbi nyugdíjszabályzatban megállapított 45%-os lakbérpótlék az 1926. XXVI. t.-c. 4. §. 2. bek. ut. mondata értelmében figyelembe veendő ... 130
76. A m. kir. Kúriának a hasonló tárgyú perekben elfoglalt jogi álláspontja szerint, az úgynevezett „Konzern nyugdíjgyesület” nem maguknak az alkalmazottaknak nyugdíjbiztosító intézete, sem az alapítótagektól független járadékbiztosító intézet, hanem tulajdonképpen az alapítótagek, mint szolgálatadók nyugdíjintézetének együttes kezelésére összehívott közös szerv, melyet a munkaadók az alkalmazottak elismert nyugdíjigényeinek kezelésére, ellátására létesítettek. Az ilyen kezelési szerv létesítése pedig — még ha az önálló jogi személyiséggel bír is. — a szolgálatadó az alkalmazottjával szemben, a nyugdíjszabályzat értelmében járó kötelezettségek (nyugdíjfizetés) tekintetében a személyes felelősség alól nem mentesül, hanem őt a nyugdíjgyesülettel egyetemleges felelősség terheli ... 174
77. Nincs oly jogszabály, mely Budapest székesfőváros közönségének köteleességévé tette volna, hogy a közszégi üzemen foly-

Oldal

- tatott kenyérgyára részére (R. T.) nyugdíj-intézetet létesítsen ... 192
78. Az 1926. évi XVI. t.-c. rendelkezéseinek általában, de különösen a 4. §-ban foglalt rendelkezésnek nyilvánvalóan az a célzata, hogy a nyugdíjigény a pénz értékének leomlása után nyílt meg, az átértékelés alapjául szolgáló összeg lehetőleg azoknak a fizetéseknek figyelembe vételével állapíttassék meg, amely fizetések a szolgálatadónál a háborút megelőző időben gyakorlatban voltak ... 239
79. A nyugdíjigényesség feltételei szabadon állapíthatók meg. Az egyesületbe való belépéstől megszakítás nélkül eltöltött évek bizonyos számának kikötése mellett a megvásárolt évek nem vonatkoznak a szükséges számú (10) évek megrövidítésére, hanem csupán az alkalmazott nyugdíjigényének összegszerű megállapításánál bírnak jelentőséggel ... 239
80. 1926. XVI. t.-c. 4. §. magyarázata. Új nyugdíjszabályok ama módosítása, hogy a nyugdíj a törzsfizetés 135%-a alapján számítható ki (a régi 130% helyett), figyelmen kívül hagyandó ... 266

Oldal

Közkereseti társaság.

81. A K. T. 65. §-ának 4. pontjából és 91. §-ából kiegészítő anyagi jogi szabály szerint a közkereseti társaságot bármelyik tag képviselheti, hacsak olyan megállapodás nem jött létre, hogy a társaságot csak egy vagy több tag képviselje. A képviselői jognak egy vagy több tagra való korlátozottsága tehát a társasági tagok megállapodásán alapuló kivétel a törvénynek az alól az általános szabálya alól, hogy a képviselőre mindegyik tag jogosult, ebből pedig következik, hogy a törvény általános szabályai irányadók minden oly esetben, amelyben az említett értelemben megállapodás nem történt ... 82
82. Magánhitelező felmondhat a közkereseti társaságnak az előkészítő iratban is ... 151

Alkalmi egyesülés.

83. A K. T. 62. §. alá eső alkalmi egyesülés adott esetben szintén lehet perképes jogi személy ... 240

Részvénytársaság.

84. A Keresk. Törv. 161. §-a a saját részvényeknek megszerzését vagy zálogbavételét lényegében csak a rendes üzemvitel során szokásos üzérkedéssel kapcsolatban tiltja, de e tilalom nem vonatkoztatható azon esetre, amidőn a társaság követelése egyéb kielégítési alap hiányában a saját részvények elfogadása nélkül fedezetlenül maradna, és amidőn a saját részvények csak a társaság ezen fenyegető és másképp elháríthatlan kárának elkerülése végett fogadtatnak el ... 105
85. A K. T. 218—222. §-aiban meghatározott rendelkezések büntetőjogi természetüknél fogva csak a bennük körülírt, tehát a törvény által büntetendő cselekménynek nyilvánított esetekben jönnek alkalmazásba és nem terjeszthetők ki joghasonyszerűség alapján más esetekre. Ebből folyik, hogy azok

Oldal

Oldal

- a megtorló intézkedések, amelyeket a K. T. 218. §-ában kizárólag az igazgatóság tagjaival szemben állapít meg, ellenben a felszámolók ellen nem, az utóbbiakra ki nem terjeszthetők ... 174
85. A társasági ügyek vitelének ellenőrzése és az esetleg észlelt visszaélések feltárása körül minden egyes igazgatósági tag önállóan járhat el és e jogának gyakorlásában a többi igazgatósági tag részéről többségi határozattal sem korlátozható. Amennyiben ebbeli joguknak gyakorlását az igazgatóság tagjai elmulasztják, ezért magán- és büntetőjogi felelősség terheli őket. — A minden egyes igazgatósági tagot megillető ez a jog, illetve a mindegyiküket terhelő felelősség akkor sem szenved változást, ha az igazgatóság saját kebeléből meghatározott hatáskörrel úgynevezett végrehajtóbizottságot rendel ki ... 192
87. A részvénytársaságnak a cégjegyzékből történő törlése az előbb vállalt kötelezettségek megszűnését nem vonja maga után. A részvénytársaság hitelezőit pedig az a körülmény, hogy a részvénytársaság időközben a cégjegyzékből töröltetett, nem fosztja meg attól a joguktól, hogy követelésüket a volt részvénytársaság ellen érvényesítsék ... 193
88. A szavazati jognak meghatalmazott általi gyakorlása önmagában sem a törvénybe és alapszabályokba, sem az üzleti tisztviségre és jó erkölcsökre nem ütközik ... 240
89. A részvényesi minőségnek a per egész tartama alatt meg kell lenni ... 240
90. Séríti az anyagi jogot az a közgyűlési határozat, mely a végrehajtó bizottság vagy egyes igazgatósági tag díjazását az igazgatóság hatáskörébe utalja. — Megtámadási joggal élhet az a részvényes is, ki a megtámadott határozat után vált részvényessé s amennyiben a megtámadott határozat az ő részvényei érdekeit is sérti. — Nincs oly jogszabály, mely megtiltana, hogy társulati tisztviselő igazgatósági taggá váltszassék ... 267
91. A Kt. 10. §-ának szabálya szerint a felszámolásban levő és ebben az állapotban céget megváltoztatott alperes részvénytársaságnak bejegyzett cégösszegeével megjelölése törvényszerű ugyan, mégis az adott esetben fennforgó különleges körülmények szükségessé tehetik a közgyűlési meghívóban annak feltüntetését, hogy annak a felszámolásban levő társaságnak részvényesei vannak közgyűlésre meghíva, amely üzletvitelét a köztudatba átmént ... bank részvénytársaság cég alatt folytatta ... 267
92. Zálogbaadott részvényeknek közgyűlésen való részvétel céljából való letétbe nem helyezése mint közgyűlési határozat megsemmisítési ok ... 281

Szövetkezet.

93. A K. T. 237. §-ának ama szabálya, hogy a kiváló tag üzlettrésze csak a K. T. 254. §-ában meghatározott egy év leteltével fizethető ki, abszolút jellegű ... 241

Átértékelés.

94. Az 1928. XII. t.-c. 12. §-ának szabályához képest a pénztartozás átértékelt összegének meghatározásában a többi közt azt a gazdasági célt is figyelembe kell venni, amelyre a pénztartozás keletkezésekor szolgált ... 57

95. A váltón alapuló pénztartozás átértékelésének kizárása nem zárja ki az alapul fekvő jogügyletből eredő pénztartozás átértékelését ... 57
96. Városi vízmű, illetve az ezt kezelő városi világítási vállalat a városnak gazdasági célú vállalata; erre tehát az 1928. XII. t.-c. 6. §-a alkalmazást nem nyer (9. §.) ... 57
97. Vigyelembe veendő szempontok ... 82
98. Figyelembe veendő szempontok ... 83
99. Vasúti raktárpépület felépítéséből származó vállalkozói követelés egyenlő jelentőségű a vételárköveteléssel s így átértékelésnek van helye. — 100%-os átértékelés ... 83
100. Az 1926. XVI. t.-c. 4. §. 2. bek. értelmezésénél az illetmény megállapításánál a szolgálati idő egész hátralékos időtartama (betegség, felmondási idő is) figyelembe veendő. — A várható fizetésemelkedések nagysága nem a kezdő alacsonyabb, hanem a betöltött magasabb állás után ítélendőek meg ... 83
101. Az állandó bírói gyakorlatban kifejezésre jutott az a jogszabály, mely szerint a nyugdíj, bár keletkezésére nem azonos természetű a nyugdíjjal, mégis oly nyugdíjtermészetű járandóság, amely az 1926. XVI. t.-c. 1. §-a értelmében átértékelés alá eshetik: a nyugdíjjal egyenlő elbánást csak az átértékelés lehetősége és nem a juttatás mérvények megállapítása tekintetében állapít meg ... 84
102. Ausztriával szemben az egyenlő elbánás elve lévén érvényben osztrák hitelező követelésének átértékelésénél, az osztrák legfelsőbb bíróság 1923 március 3-i teljes ülési határozata értelmében az eset körülményei szerint követelhető kártérítés a késedelmes adóstól s így az 1928. XII. t.-c. 12. §-a alkalmazandó ... 105
103. Csak a valódi folyószámlából eredő pénztartozás van az átértékelésből kizárva ... 106
104. Az 1914. év után alkotott nyugdíjszabályzat egyaránt vonatkozik a később szolgálatba lépettekre, valamint az akkor már alkalmazásban levőkre, akiknek addigi szolgálati ideje azonban számításba veendő ... 106
105. Az 1928. XII. t.-c. 4. §. első bekezdésének 3. pontja értelmében váltón alapuló követelések általában ki vannak ugyan zárva az átértékelésből, azonban ez nem zárja ki a váltó kiállításának alapjául szolgáló jogviszonyból eredő követelésnek a törvény rendelkezései értelmében különben megengedett átértékelését ... 127
106. Az anyagi jog szabályai szerint a hitelező — itt fenn nem forgó kivételről eltekintve — részletteljesítést elfogadni nem köteles s ezzel az általános szabályban a bírói gyakorlatban csak az átértékelésre vonatkozó szabályok alkalmazása körében fejlődik ki a rendkívüli gazdasági viszonyok által indokolt az a szabály, hogy a hitelező a részletteljesítés visszautasítása által a pénzromlás veszélyét az adósra nem háríthatja és a követelésre névértékben felajánlott összeget, ha az mindárt csak részletteljesítéssel szolgálhat is, — kellő indok nélkül vissza nem utasíthatja ... 129
107. Az 1926. XVI. t.-c. 1. rendelkezései nem tiltják az azokkal ellenkező megegyezőseket, sőt azokat kifejezetten meg is engedik, ha az ott megjelölt feltételeknek megfelelően ... 130
108. Közigazgatási hatóság által késedelmesen történt kiutalásból származó átértékelési igény nem tartozik bírói útra ... 175

	Oldal
109. Osztrák hitelező ártérítelési igénye ...	175
110. Csehszlovák felperes magyar pénzneemben kikötött életbiztosítási összeg ártérítelését nem igényelheti ...	175
111. Minthogy az épületeket, melyeken felperes a munkálatokat végezte, az utódállam vette birtokába, nem jutott a Máv oly értékálló szolgáltatáshoz, mely a törvény által célzott kivétel alkalmazását tenné indokolttá ...	175
112. Alaptalan az, hogy az 1928. XII. t.-c. 32. §-a csak a nemes valutájú külföldi államok hitelezőire vonatkozik s e törvényszakas nem alkalmazható a trianoni békeszerződés által Magyarországtól elszakított részekben lakó hitelezőkre, — mert hivatkozott törvényszakas a külföldi államok, illetve azok lakosai között különbséget nem tesz, s a felperes, mint román cég, a törvény alkalmazhatósága szempontjából külföldinek tekintendő ...	193
113. A katonai óvadék ártérítelhető ...	193
114. Elvégzett munkadíj és felhasznált nyersanyagokból származó követelés nem esik ártérítelés alá ...	241
115. Az 1928. évi XII. törvénycikk 32. §-a a külföldi hitelező javára való ártérítelés mértékének korlátjára nézve feltétlen rendelkezést tartalmaz és így az a körülmény, hogy az egyfelől magyar állampolgárok, másfelől szerb-horvát-szlovén honosságot nyert volt magyar állampolgárok közötti jogviszonyból eredő osztrák vagy magyar koronára szóló tartozások és követelések átszámítási árfolyamára vonatkozólag az érintett államok között szabályszerűen kihirdetett egyezmény még nincs: az előlemlített rendelkezés alkalmazásának nem akadály ...	281
Kamat stb. stb.	
116. Kamatkorlátozás váltónál ...	55
117. Az 1923. XXXIX. t.-c. 4. §-ának ut. bek. szerint a kártérítési kamatra vonatkozó rendelkezések nem nyerne alkalmazást külföldi pénznemre szóló tartozások esetében, tehát ily esetben az 1877. évi VIII. t.-c. 4. §-ának az a szabálya irányadó, amely szerint, a felhívott törvény 9. §-ában megjelölt kivételektől eltekintve, bírói ítéletben a felek szerződéses kikötése esetén sem állapítható meg 8%-nál magasabb kamat ...	82
118. A kezességi nyilatkozat szorosan és úgy értelmezendő, amint korlátait a kezességi szerződés megszabja ...	128
119. Váltóelfogadványra a megtartási jogot gyakorolni nem lehet, mert az nem egy adós követelését, hanem tartozását testesíti meg ...	219
120. A K. T. 284. §-a értelmében raktári díj nemcsak akkor követelhető, ha a megőrzés mint önálló szolgálat jelentkezik, hanem akkor is, ha más szolgálattal kapcsolatban fordul elő. Nincs oly jogszabály, mely szerint raktárdíj csak a beraktározott áruk értéke erejéig volna követelhető ...	128
121. Nincs oly anyagi jogszabály, hogy a bankár nemcsak jogosult, de köteles is ügyfele papírjait exekutive eladni, mielőtt számolája fedezetlenül válik s hogy ennek elmulasztása esetén a később történt eladásig felszaporodott hiányokért az ügyfelet nem teheti jogszzerűen felelőssé ...	281

Vétel.

	Oldal
122. Az elmaradt haszon összegének meghatározásánál az átlagosan elérhető haszon és nem az ellenfél által ugyanazon idő alatt valóssággal elért haszon az irányadó ...	58
123. A mag csiraképességében való megtévesztés a magánjogi család fogalma alá esik s így a hat havi elévülési idő nem nyer alkalmazást ...	107
124. Az eladó késedelmére esetében oly esetben, ha igazolja, hogy a nem szállított árut a teljesítés helyén és idején saját hibáján kívül fekvő okból be nem szerezte, — a vevő kártérítésképen nemcsak a szerződési és a tőzsdei vagy piaci ár közötti különbözetet, hanem az ezt meghaladó kárát (haszonvesztését) is követelheti ...	108
125. Az 1900. XXV. t.-c. 1. §-ának tilalma, mely szerint annak hatálytalanságára csak a megrendelő hivatkozhatik, következik, hogy annak alapján a megrendelést gyűjtő kereskedő a teljesítést meg nem tagadhatja. — Nincs kizárva azonban, hogy a kezdetben nem joghatályosan létrejött ügylet a megrendelő utólag és megfelelőleg nyilvánított akaratkijelentésével joghatályossá ne válhasson ...	108
126. Anyagi jogi szabály, hogy a kötelelem megszűnik, ha a hitelező más szolgáltatást fogad el teljesítés gyanánt, mint amellyel az adós tartozik ...	155
127. Anyagi jogi szabály, hogy amennyiben a vevő az árut ez eladónál még az elküldés előtt előzetesen megsemmisítette, az elküldés után csakis olyan hiányok miatt emelhet kifogást, amelyeknek megállapításához a megsemmisítés elegendő nem volt; a megsemmisítés alapján nyomban megállapítható hiányok pedig az elküldés után már nem kifogásolhatók ...	155
128. Az anyagi jogszabály értelmében, ha a vevő — ismerve a hiányt — a hiányos dolgot teljesítésül mégis elfogadta, illetőleg a követelése alapjául szolgáló vétel tárgyát tevő hiányos dolog rendelkezésre bocsátása, avagy annak rendelkezésre tartása helyett azzal sajátjaként rendelkezett, a dolog hiánymentesiségeért, illetőleg az erre alapított követelés valódiságáért és fennállásáért vállalt szavatosság alapján csak akkor támaszthat követelést, ha a jogát ehhez a szavatosság alapjául szolgáló követelés tárgyát tevő hiányos dolog elfogadásakor, illetőleg előlött való rendelkezéskor fenn tartotta ...	155
129. A delcrede nem mentesíti a megbízottat a legnagyobb gondossággal kifejtése alól ...	216
130. Rendkívüli, előre számításba nem vehetett körülmények bekövetkezése esetén lehet szó gazdasági lehetetlenülésről és egy bármely rossz termés nem tekinthető ily rendkívüli követelménynek, mert termelő gazdának köztapasztalat alapján számításba kell venni a termésben mindenkor bekövetkező nagy károkat ...	58

Biztosítás.

131. A szavatossági biztosítás, mely arra irányul, hogy a biztosítottnak megtéríthessék az az érték, mely az anyagi jog szabályai szerint harmadik személy javára fennálló kártérítési vagy szavatossági kötelezettségből folyóan terheli, a Kt. 463. §-a által meghatározott kárbiztosítás, melynek ebbeli minőségén, — minthogy közvetlen tárgya a	
--	--

Oldal

- biztosított által viselendő kártérítés összege, — nem változtat az, hogy a biztosítottnak ez a kártérítési kötelezettsége emberi életen vagy testi épségen elkövetett kártétel folytán következett be 176
131. Vagyonkezelő zárgondnok ellen a zárlatot szenvedő ellen biztosítási díjak nem követelhetők 215
132. Az új n. bélyeges biztosítási szerződés feltételeit a feladóvényre ragasztott bélyegjegyekre illesztett nyomtatott szöveg s az abban hivatkozott hirdetmény szabályozzák 218
133. A bírói gyakorlat a vaspályáknak az 1874. XVIII. t.-cikkel halál vagy testi sértes esetére megállapított tárgyi felelősségét a vaspályák által tárgyakon okozott dologi károkra is kiterjesztette. A törvény 9. §-ában meghatározott 3 évi elévülési határidő tehát a dologi károk iránt támasztott kártérítési követelésekre is kiterjed 282

Alkuszdíj.

134. Az állandó bírói gyakorlat értelmében közvetítői díj csak akkor jár, ha az ügynök által közvetített ügylet valóban létrejött. Kölcsönügylet pedig akkor jön létre, ha a kölcsönösszeg leszámlatott s azt a kölcsönt kérő felveszi 108
135. Az alkusz közvetítői tevékenységének természetével általában nem ellenkezik az, hogy az alkusz egyszerre mindkét szerződő fél érdekében működjék s ezért a tevékenységeért mindkét féltől kikössön és kapjon díjazást. A „házi ügynök” fogalma 155
136. Pénzkölcsönnek csupán hivatásszerű közvetítése van hatósági engedélyhez kötve 176
137. Az 1920. XXXVI. t.-c. 77. §-a szerint hatályban maradt, az ingatlanokra vonatkozó magánjogi szabályok kiegészítéséről intézkedő 4420/1918. M. E. r. 1. §-a szerint ingatlant elidegenítő ügylet érvényességéhez a jogügylet írásba foglalása szükséges és ugyanez áll a szerződés megkötését megelőző előzetes meg egyezésre is. — A közvetítői díj követelhetőségének anyagi jogi feltétele pedig az, hogy az az ügylet, amelynek alapján a követelés érvényesítettik, jogérvényesen létre is jött legyen 193
138. Az a jogszabály, hogy a közvetítési díj csak akkor követelhető, ha e célba vett ügylet a közvetítő közbenjárása folytán létrejött, nem kényszerítő jellegű. Az érdekeltek felek tehát a szerződési szabadság elvének fogva eltérően is megállapodhatnak 217
139. Jogszabály, hogy az ügynöki jutalék az utazót vagy ügynököt megilleti, ha az általa közvetített ügyletet a megbízó elfogadja. A megkötött ügyletnek az utazó vagy ügynök, hibájára vissza nem vezetendő esélyei az ő ügynöki jutalékigényét nem befolyásolják 217
140. Határozott vételár melletti eladás közvetítésére szóló meghatalmazás esetén közvetítési díj nem igényelhető, ha alacsonyabb vételár értezt el 268

Váltó.

141. Jogelv, hogy a váltóval is biztosított valamely pénztartozás, az alapváltók lejártakor adott (prolongationális) váltóknak az adós által adása és a hitelező által elfogadása

Oldal

- folytán nem, hanem csakis a pénztartozás kifizetése által szűnik meg 131
142. Az alapügyletből eredő kifogások figyelembevételére 176
143. Valamely váltójogi kötelezettség keletkezésének nem jogi előfeltétele, hogy az valamely érték adásán alapuljon 244
144. Ellenérték részbeni szolgáltatása esetén a fedezeti váltó jogosan érvényesíthető 268
145. Tőzsdebirósági alávetés szigorú értelmezése a váltó perelhetősége tekintetében 282
146. Kézzelgyel közjegyzői hitelesítéssel adott meghatalmazás alapján kiállított váltók jogérvényessége 282

Kényszeregyezés.

147. Csupán a közkereseti vagy betéti társaság vagy szövetkezet által kért kényszeregyezési eljárásban a társaság vagy szövetkezet és hitelezői között létrejött egyezségnek meg van az a joghatálya, hogy az egyezésben vállalt kötelezettségen túlmenő tartozások alól a tagok, illetve beltágok is felszabadulnak, de nincs meg ez a joghatálya annak az egyezésnek, amelyet a társaságnak vagy szövetkezetnek volt tagja az által kért kényszeregyezési eljárás folyamán a hitelezőivel köt 59
148. Amennyiben a kényszeregyezési adós a kényszeregyezési hányadra fizetést nem eszközölt s ellene utóbb csőd nyitattik, a hitelezők követeléseiket a csődben a kényszeregyezési hányadra tekintet nélkül eredeti összegükben érvényesíthetik abban az esetben is, ha a kényszeregyezésben az egyezésnek az adós részéről be nem tartása esetére a követelések felelődése ki nem is köttetett 59
149. A kényszeregyezési eljárás folyamata alatt adott ügyvédi megbízásból eredő követelés a később nyitott csődben tömegtartozásnak csak akkor minősíthető, ha a megbízás a vagyonfelügyelő hozzájárulásával történt 194
150. A K. e. eljárás befejezetté nyilvánítása után megnyitott csődben a megtámadási határidőbe a K. e. eljárásától annak befejezéséig telt idő nem számítható be 194

Csőd.

151. Kezesség alapján kifizetett kincstári követelés a csődhitelezők első osztályába sorozandó 131
152. A csődmegtámadás alapját képező ama ténykörülmeny tekintetében, hogy alperes birt-e tudomással a fizetések megszüntetéséről, közömbös, hogy közadós bejegyzett cég volt-e vagy nem 194
153. A haszonbérbeadót egy évi haszonbérre megillető törvényes zálogjog csupán a haszonbéri tőkére s ennek az esedékességtől járó törvényes kamataira terjed 219
154. A biztosítási végrehajtás az azt követő kielégítési végrehajtástól független, önálló jogcselekmény s így külön megtámadás tárgya 220
155. A vagyonbukottnak valamely közkereseti társaságból járó vagyonilletősége a csődtömeghez tartozik akkor is, ha nem leltározottak 244
156. Kereskedő ellen, habár csak egy alkalommal vezetett kielégítési végrehajtás túrése már megállapítja a fizetések megszüntetésének állapotát 268

157. Csak olyan zálogot lekötés egyértelmű a fizetések megszüntetésével, amely a kereskedő áruinak összessége vagy túlnyomó része tekintetében történik, akként, hogy ez által a kereskedő üzletének vagy üzemének folytatása lehetetlenné válik 282
158. Külön tömegeknek végrehajtás alóli mentesítése érdekében kifejtett ügyvédi ténykedés díjazása nem a külön tömeget terhelő tartozás, miután annak célja az általános tömeg gyarapítása 283

Választott bíróság.

159. A választott bírák nem jogosultak a felek választott bírósági szerződésében a megalkulás módja tekintetében foglaltaktól eltérni, kivéve, ha ahhoz a felek a választott bírósági szerződés érvényességi kellékeinek megfelelő módon hozzájárulnak 60
160. Ha nem is kell a kölcsönös alávetési nyilatkozatoknak az érdekelt felek által közösen aláírt okiratban foglaltatniok és az írásba foglaláshoz fűzött feltétel megvalósul akkor is, ha a kölcsönös alávetési nyilatkozatokat külön-külön aláírva a másik félhez intézett okiratok tartalmazzák; annak azonban, hogy a külön aláírt nyilatkozatok kihez intézvék, magukból az okiratokból kell világosan kitűnniök s ennek hiányát az sem pótolhatja, ha egyébként esetleg nem is vitás, hogy a hiányos vagy téves címzésű írások a közös ügyletükre vonatkoznak s azokat kölcsönösen ki is cserélték 132
161. Aktív ítélőbírónak választott bírósági elnökké jelölése akkor is semmissé teszi a választott bírósági szerződést, amennyiben a bíró időközben nyugalmomba is vonult 195
162. Választott bírósági szerződés nem érvényteleníthető azon okból, hogy a szerződés nem az volt, aminek nevezetett 196
163. A tőzsdebíróság kikötésére alapított kifogás nem illetékességi, hanem hatásköri kifogásnak tekintendő 186
164. Tőzsdejárték csak ott forog fenn, midőn a felek szándéka nem valóságos adásvételre, hanem csakis árhullámból eredő különbözet elszámolására irányul. — Nem forog fenn akkor, midőn az egyik fél csak mint hitelt nyújtó s az adásvételt lebonyolító fél szerepel 174

Tisztességtelen verseny.

165. A tisztességtelen verseny különleges eseteire (7. és 9. §§.) vonatkozó tilalmat tartalmazó rendelkezések csak oly, valamely vállalat által már előzetesen használt jellegzetes rajtot részesítenek a versenyvállalattal szemben oltalomban, amely jellegzetes rajz az illető vállalat üzletének, árujának, eljárásának stb. minden más hasonló üzlettől, árutól, eljárástól stb. megkülönböztetésére alkalmas. — Nem foghat azonban a Tvt. 1. §-a 58
166. Versenybírói minőség meghatározása. A Tvt. 30. és 33. §-ok egymáshoz viszonyra 58
167. Az a pusztán tény, hogy valamely sérelmes magartatás abbanmarad, még ha a jogsértő fél önszántából is történik, nem teszi feltétlenül tárgytalanná vagy alaptalanná az abbanhagyásra irányuló keresetet már a Tvt. 32. §. 1. bekezdésére tekintettel sem. Annál kevésbé lehet szó erről oly esetben, midőn az abbanhagyás

- csak ideiglenes eljárás során hozott végzés kényszerének az eredménye s a perben sem tesz a jogsértő fél feltétlen jogelismelő nyilatkozatot, sőt a magatartása jogszerű voltát vitatja 132
168. Arra való tekintettel, hogy a köztudat szerint a vidékiek Budapesten megfordulásukkor divatszükségeit elöszóerettel fedezik a főváros központjában levő üzletekben, a versenybírói minőség a főváros előkelő helyén levő, hasonló üzletkörű üzlettel bíró budapesti kereskedő irányában is fennforoghat a vidéki kereskedő részéről 153
169. Perfeltűggesztés a védjegy kizárólagos használati jogának a keresk. miniszter által való eldöntéséig 153
170. Aki a Tvt. 44. §-a alapján abbanhagyási pert indít a kamarai választott bíróság előtt, kártérítést a rendes bíróság előtt többé nem kérhet 153
171. Üzlettulajdonos felelőssége az alkalmazott által elkövetett tisztességtelen versenyért 154
172. Az a körülmény, hogy a jellegzetes keretrajz használatára jogosult cég ezidőszóerint esetleg nem is használja azt: nem enyészti el a felperes kereseti igényét, mert a joggyakorlás szünetelése nem egyértelmű a joglemondással és így ez a körülmény sem zárhatja el a felperest attól, hogy a bármikor újra felvehető joggyakorlathoz való jogába ütköző, alperesi jogszóerlatlan utánzás ellen a tvt. alapján fellépessen 268
173. A Tvt. 13. §-ába ütköző tisztességtelen verseny nem csak abban az esetben forog fenn, ha verseny céljából valótlán tényállás vagy híresztelés stb. történik, hanem elkövethető az üzleti tisztességbe ütköző más oly cselekménnyel is, amely valamely versenyvállalat hitelét vagy jóhírnevét veszélyezteteti vagy hitelképességét csökkenti 284
174. I. Az 1923. V. t.-c. 15. §-a értelmében a szabásminta csak akkor lehet tisztességtelen verseny tárgya, ha az, akire üzleti érintkezésben rábízták, azt a verseny céljaira a maga vagy más javára felhasználja. — II. Az a körülmény pedig, hogy alperesnek a szintén felperes szolgáltatásban állott felesége, ottani alkalmazásából kifolyólag, felperes vevőinek nevét és lakcímét emlékeztetőbő tudta és az alperes ezeknek a vevőknek körleveleket küldött és azok egyikét-másikát önállósításnak bejelentése és támogatás kérése végett felkereste: a verseny tisztességtelen voltát meg nem állapítja 284
175. I. Annak megítélése, hogy a cselekmény alkalmas-e a tisztességtelen verseny tényálladékanak megállapítására, nem is a szakértő, hanem a bíróság feladatkörébe vág. — II. A kárigény megállapításához a tvt. 1. §. értelmében elegendő már az is, hogy a kárt okozó tilos cselekmény tekintetében annak elkövetőjét gondatlanság terhelje 284

Szabadalom.

176. Szabadalombírói perben elrendelt zárlatért az eljárás megszüntetése esetén jelentő jóhiszeműség esetén kártérítéssel nem tartozik 215
177. Találmánybő eredő elsőbbség és kártérítés csupán szabadalmi eljárásban szabadalmi ügyekben eljáró hatóságok előtt érvényesíthető 284

Az Első Magyar Részvényserfőzde közgyűlése.
Az *Első Magyar Részvényserfőzde* az 1928/29. üzleti évre vonatkozó közgyűlését november 30-án tartotta meg. A vállalat részvényenként 5.20 pengő osztalékot fizet.

A Ganz villamossági beolvadása a Ganz-Danubiusba. A Ganz és Társa Danubius Gép-, Vagón- és Hajógyár Rt. és a Ganz-féle Villamossági Rt. igazgatóságai elhatározták, hogy a Ganz-féle Villamossági Részvénytársaság december 9-ére és a Ganz-Danubius december 16-ára egybehívandó rendkívüli közgyűléseinek javaslatot fognak tenni a két vállalat egybeolvasztására.

Köztudomású, hogy a Ganz-féle Villamossági részvényeinek túlnyomó többsége a Ganz-Danubius tárcájában van s a két vállalat igazgatósága kevés kivétellel azonos személyekből áll, akik eddig is minden tekintetben a legszorosabb együttműködésben vezették a két társaságot. Az egyesülés ehez képest inkább csak formális jelentőséggel bír és fő indokát ama kétszeres adóztatás elkerülése képezi, amely a tárcarészvények osztalékának az utóbbi években történt adózás

alá vonása folytán előállott. A villamosgyár termézszerüleg továbbra is teljes mértékben folytatni fogja eddigi tevékenységét, sőt remélhető, hogy az egységben való működés még további előnyökkel is fog járni.

A fúzióval kapcsolatosan a *Ganz-Danubius részvénytőkéjét 12,250.000 pengőre fogja fel-emelni*, a Ganz-féle Villamossági Rt. részvényeiből máris rendelkezésre álló részvénytöménységet meg fogja semmisíteni, a többi részvény pedig olyképpen fog kicseréltetni, hogy minden 3 *Ganz, villamossági részvényért 2 darab, az 1929. évre már osztalékjogosult Ganz-Danubius-részvény* adatik cserébe. A két vállalatnak ez évben eddig elért üzleti eredményei máris biztosítják azt, hogy a Ganz-Danubius által *mult évben fizetett osztalék* az egyesült vállalat felemelt egész alap-tőkéjére is folyosítható lesz.

Teljesség kedvéért megemlítjük, hogy a Ganz-Danubius-fúzióval kapcsolatban 2:1 arányú részvénycsere útján magába olvasztja az *Első Magyar Varrógép- és Kerékpárgyár Rt.-ot* is, mely már egy évtizedet meghaladó idő óta nem tart üzemet és ingatlana a Ganz-Danubius kőbányaúti telepének alkotja kiegészítő részét.

SZITMALTIN
a legjobb erősítő tápszer

MAGYAR GYÁRTMÁNY!

Hirdetéseket felveszünk lapunk kiadó-hivatalában

DUNANTÚL EGYETEMI NYOMDAJA PÉCSETT.

220

Ueber einige neue Grundbegriffe des Privatrechts.

Vortrag gehalten von Professor Dr. Eugen Rosenstock-Huissay
in Budapest, am 2. Oktober 1929.

Die Ehre, in der ersten Hochschule Ungarns lehrend aufzutreten zu dürfen, belädt mich mit der Verantwortung, von diesem Katheder auf solche Vorgänge des Rechtslebens hinzuweisen, die eine europäische Bedeutung beanspruchen können. Der Zufall fügt es, dass ich unmittelbar im Anschluss an einen Aufenthalt in London, Paris und Wien heute vor Ihnen spreche und deshalb ganz unter dem Eindruck eines solchen europäischen Umfanges des gegenwärtigen Rechtswandels stehe.

Der allgemeine Wandel der Dinge, den das Recht spiegeln muss, lässt sich schlagwortartig bezeichnen als das Vordringen rein gesellschaftlicher, wirtschaftlicher Vorstellungen gegenüber politisch und ethisch gefärbten Begriffen. Auch das Privatrecht, so sehr es schon immer Kauf und Verkauf, Handel und Wandel, also die Wirtschaft der Individuen zu betreffen hatte, wird doch noch bis heute getragen von einigen Grundbegriffen politisch pathetischer Färbung. Ich erinnere Sie nur an den tönenden Klang des Wortes Gemeinwohl und an das geheimnisvolle Gefühlsmoment, das in dem Wort Familie mitschwingt. Auch die Macht des Gesetzes und die Autorität des Gesetzgebers ist eine dem Privatrecht bis heute wesentliche Grösse. Gerade das Recht der Privatpersonen braucht über sich die strenge unnahbare Gewalt eines mächtigen Gesetzgebers. Ich habe diese Beispiele herausgegriffen, weil ich gerade an dem Begriff des Gemeinwohls und dem Begriff des Gesetzes und seines Geltungsbereiches und an dem Begriff der Familie die Ablösung politisch staatlicher Begriffe durch ökonomisch gesellschaftliche Begriffe in dieser Stunde aufzeigen möchte.

II

Sicher gibt es eine Fülle neuer Begriffe des Privatrechts, wie das Kartell, den Betrieb, die Interessengemeinschaft, die Arbeitskraft, den Arbeitsmarkt, an denen der Rechtswandel sich gleichfalls offenbart. Das Reizvolle an den drei Begriffen des Gemeinwohls, des Gesetzes und der Familie ist demgegenüber, dass diese drei Begriffe Hintergrundbegriffe des Privatrechts sind. Von ihnen hebt sich das Privatrecht sozusagen ab und in ihnen, im Gemeinwohl, im Gesetz und im Familienglück findet die Freiheit der Individuen ihre Schranke. Wie gross muss also der Rechtswandel sein, wenn diese festen Gründe und Hintergründe zivilrechtlichen Denkens heute statt einer romantischen Waldlandschaft zu gleichen nunmehr auch ihrerseits die nüchternen Konturen gesellschaftlicher Funktionen annehmen! Denn das ist der zweite Vorzug gerade dieser Begriffe, dass sie deutlich ersetzt werden durch neue Begriffe; an die Stelle des Gemeinwohls tritt der mehr wirtschaftliche und rein ökonomische Begriff der Gesamtwirtschaft; an die Stelle des aller privaten Interessenwirtschaft entrückten Gesetzes, das von nun an auf immer allmächtig gilt, wenn nicht der Gesetzgeber selber das Gesetz ändert, tritt das "alltägliche" Gesetz, wie es die Russen nennen, richtiger das "b e f r i s t e t e" Gesetz, wie es unsere Kriegsgesetzgebung und unsere Nachkriegsgesetzgebung beide benötigt haben, tritt die vorübergehende und die vergängliche Satzung; und neben die Familie alter Art auf kirchlichen und staatlichen Kräften fest aufruhend, tritt als ein drittes Gebilde die H a u s - h a l t s g e m e i n s c h a f t, als rein gesellschaftlich wirtschaftliche Tatsache. Neben die alte Confarreatio und coemptio tritt so die Usushe, die vom rein tatsächlichen Verhalten der Menschen und nicht von ihren rechtlich oder religiös bedeutsamen Absichten und Zeremonien aus den Tatbestand der Lebensgemeinschaft ermittelt.

Das Neue an diesen drei Begriffen ist, dass sie das gesamte Leben der Gesellschaft (eben die Gesamtwirtschaft) dass

sie das Walten des Gesetzes und dass sie das Zusammenleben in einem Haushalt zu erfassen suchen als Funktionen eines grossen und eines gesetzmässigen Prozesses, in dem die Menschheit und das einzelne Volk darinnen stehen. Der Begriff der Familie oder der Begriff des Gemeinwohls sind fest für sich geschlossene einzelne Dinge. Demgegenüber gilt von den neuen Begriffen etwas von jener Denkweise, die man dem grossen deutschen Juristen Gierke nachgesagt hat: ein Gegner hat von Gierke gesagt: "Er sieht die Menschen ohne Haut". Er wollte damit sagen, dass Gierke sie in ihrem Ineinander und Miteinander viel mehr sah als in ihrer individuellen von einander durch feste Grenzen und Konturen getrennten Existenz. Gerade so ist es mit diesen neuen Begriffen. Die Gesamtwirtschaft verläuft offenbar nach festen Gesetzen dort wo das Gemeinwohl ein sich gleich bleibendes statisches Gesamtgefüge ausdrücken möchte. Die Haushaltsgemeinschaft verzehrt Güter, die der Markt an sie abgibt; sie muss von vornherein als Glied des Wirtschaftslebens aufgefasst werden, damit sie richtig beurteilt werden kann. Doch ich gehe hier schon auf einen Gesamtvergleich ein, und muss doch erst die einzelnen Begriffe, die einander ablösen, klarer gegeneinanderstellen.

I.

G e m e i n w o h l o d e r G e s a m t w i r t s c h a f t .

Salus publica suprema lex esto. Nach diesem Spruch urteilt der englische Richter und der kontinentale Gesetzgeber. Unter Berufung auf das Gemeinwohl sind in Preussen die Bauern 1810 befreit worden. Unter Berufung auf das Gemeinwohl kann Klage gegen das Bestehen einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung erhoben werden. Aus Gründen des Gemeinwohls können Monopole und ähnliche Gebilde durch Gesetz oder Richterspruch vernichtet werden. Public ~~XXXXXX~~ policy in England ermächtigt den Richter den Einzelnen in seiner wirtschaftlichen Tätigkeit so zu halten, wie ihn bei der Rezeption dieses Begriffes Gemeinwohl im 16. und 17. Jahrhundert das englische Rechtsge-

fühl vor sich sah. Wie sieht nun jene Welt des staatlichen Rechts, in der "das Gemeinwohl" (nach einem Ausspruch des Industriellen Krupp) "der Zweck aller Arbeit sein soll, wie sieht nun in einem solchen Denken die Tätigkeit des Einzelnen aus? Sie muss tief unter, unterhalb der staatlichen Autorität verlaufen. Wie es Condorcet ausgedrückt hat: "Wir haben die Individuen so schwach gemacht und den Staat so stark, dass wir nun wieder daran denken können, den Individuen Freiheiten und Recht zuzuerteilen". Wo das Gemeinwohl das oberste Gesetz ist, da darf das Individuum im Daseinskampf mit anderen Individuen auf den Markt, "Handel und Wandel ist der einzelnen Person des Privatrechts freigegeben. Aber dieser Handel und Wandel wird vorgestellt ausdrücklich auf dem freien Markt. Frei ist der Markt, wenn es Wettbewerb gibt. Das Gemeinwohl verlangt als rechten Lauf von Handel und Wandel den freien Markt. Wie es ein klassischer Ausspruch eines englischen Richters ausdrückt: "An agreement between two or more traders who are not intended to be partners but where each is to carry on his trade according to his own will except as regards the agreed act, that agreed act being one to be done for the purpose of interfering, i.e. with intent to interfere with the trade of another, is a thing done not in the due of trade and is therefore an act wrongful against the right of the public to have free competition amongst traders".

Also der Grundsatz der privaten Tätigkeit ist Kauf und Verkauf auf dem Markt. Alle Beschäftigung mit der Konkurrenz, alle Organisation nur einer Marktseite in sich ist bereits nach dieser alten Auffassung keine Frage der privaten Person mehr, sondern eine Frage der public policy, des Gemeinwohls. Das Individuum befindet sich allein im Wirtschaftskampf. Es darf mit seinen Kontrahenten auf der anderen Marktseite auch allein fertig werden (Vertragsfreiheit, Gewerbefreiheit, Willensfreiheit). Veränderungen in der Struktur des Marktes hingegen reichen hinauf in die Sphäre des Gemeinwohls. Sie bedrohen das Gemeinwohl, sie sind gemeinschädlich. Und das Gemeinwohl fällt zusammen mit dem Staatswohl. Wie es ein englischer

Richter gesagt hat: "Public policy means public policy for the benefit of the United Kingdom and the United Kingdom does not regard it as part of its own public policy to see that foreign nations get more trade". Im Zeitalter der internationalen Kartelle ist diese Einzelstaatlichkeit des Rechts nicht mehr tragfähig genug, z.B. für die internationalen Schiedsgerichte.

Aus diesem Grunde wohl ist in unserer deutschen Kartellverordnung von 1923 der Begriff des Gemeinwohls ergänzt worden durch neue Worte. Mehrere Paragraphen der Kartellverordnung sprechen sich dahin aus, dass der Reichswirtschaftsminister oder das Kartellrecht oder die Aussenseiter Massregeln ergreifen können, wenn ein Kartell das Gemeinwohl oder die Gesamtwirtschaft in unbilliger Weise schädigt. Die Gesamtwirtschaft gilt als geschädigt, wenn in volkswirtschaftlich nicht gerechtfertigter Weise die Erzeugung oder der Absatz eingeschränkt, die Preise gesteigert oder hochgehalten oder im Falle wertbeständiger Preisstellung Zuschläge für Wagnisse (Risiken) eingerechnet werden oder wenn die wirtschaftliche Freiheit durch Sperren im Einkauf oder Verkauf oder durch Festsetzung unterschiedlicher Preise oder Bedingungen unbillig beeinträchtigt wird. "Was ist nun mit diesem neuen Wort gewonnen? Man kann ohne weiteres zugeben, dass es ebenso schwer sein wird, den Begriff der Gesamtwirtschaft in einem konkreten Fall zu definieren, als den Begriff Gemeinwohl. Trotzdem scheint mir durch den neuen Begriff für die Erziehung des Juristen in doppelter Hinsicht etwas Wertvolles geleistet zu sein. Es ist unvermeidlich, dass der Jurist bei dem Wort Gesamtwirtschaft in einer anderen Richtung zu denken anfängt, als bei dem Wort Gemeinwohl. Und auf diese erzieherische Funktion der Begriffe muss es uns Juristen ankommen. Begriffe lenken die Aufmerksamkeit in eine bestimmte Richtung, aus falschen Richtungen, denen man sonst nachhängen würde.

Zwei neue Gesichtspunkte scheint mir der neue Begriff der Gesamtwirtschaft zu enthalten. Einmal ist das ganze Getriebe, in das hinein sich der einzelne Vorgang einfügen soll, nunmehr nicht gefühlsmässig betont, wie im Wort Gemeinwohl, sondern sein gesetzmässiger Zusammenhang wird hervorgehoben. Die Gesamtwirtschaft verläuft nicht willkürlich, sondern nach Regeln. Sie braucht an einer bestimmten Stelle ihrer Entwicklung eine andere Struktur der einzelnen Wirtschaftsträger als auf ihren früheren oder späteren. Man kann einen solchen Ablauf der kapitalistischen Wirtschaftsentwicklung nicht gewaltsam verhindern. Die notwendigen Veränderungen in der Struktur des Marktes werden in dem Begriff der Gesamtwirtschaft der Beachtung der Juristen dringend empfohlen.

Zweitens tritt das ein, wovon ich schon am Anfang gesprochen habe, dass nämlich die einzelne Tätigkeit etwa eines Kartells oder einer Gewerkschaft oder eines Trusts in ihrer konkreten Funktion gesehen wird. Ein Zuckertrust und ein Eisen-trust und ein Alkoholtrust haben ganz verschiedene Funktionen in der Gesamtwirtschaft. Obwohl sie rechtlich in der selben Form der Aktiengesellschaft verfasst sein mögen, bedeuten sie für die Gesamtwirtschaft vielleicht etwas grundsätzlich Entgegengesetztes. Unter dem Gesichtspunkt des Gemeinwohls erscheinen also diese neuen Mächte als gleich bedrohlich, weil sie zu viel Macht in die Hände von Privatpersonen legen. Unter dem Gesichtspunkt der Gesamtwirtschaft gilt für jede gesellschaftliche Individualität auch eine verschiedene Beurteilung. In der Wirtschaft sind nicht alle Produzenten gleich, sondern sie sind je nach dem was sie produzieren, und je nach der Dringlichkeit und Kostbarkeit ihrer Güter sehr verschieden viel wert. Der Begriff der Gesamtwirtschaft erlaubt also, die Funktion der einzelnen Privatpersonen individuell zu erfassen und zu beurteilen.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Die beiden Vorstellungen Gesamtwirtschaftsbedürfnis und Gemeinwohl sind nun naturgemäss

In unserer Arbeitszeitverordnung vom April 1927 tritt noch eine andere Folge der neuen Denkweise hervor. Das Gemeinwohl ist fast stets nur dann bemüht worden, wenn es galt einen schädlichen Vorgang zu verhindern. Die Gesamtwirtschaft hingegen erlaubt es, positive Rechtsvorschriften und Gestaltungsurteile zu erlassen. Sie braucht sich nicht darauf zu beschränken, gewisse Vorgänge als schädlich für das Gemeinwohl zu verurteilen, sondern sie kann Vorgänge als notwendig für die Gesamtwirtschaft erzeugen. Wenn Arbeiter in einem Betriebe der Normalarbeitszeit der 48 Stundenwoche beschäftigt sind, so kann im Interesse der Gesamtwirtschaft eine längere Beschäftigung dem Unternehmer erlaubt werden. Es hat sich nun ein Streit erhoben, ob diese Erlaubnis nur dem Unternehmer erteilt wird, oder ob nicht diese Erlaubnis an den Unternehmer zugleich das Gebot an die Arbeitnehmer enthält, nun auch die erlaubte Mehrarbeit wirklich zu leisten. Die überwiegende Mehrzahl der Schriftsteller in Deutschland nimmt meines Erachtens mit Recht an, dass eine rechtspositive Arbeitsverpflichtung aus jener Erlaubnis zur Mehrarbeit entspringt, weil diese Erlaubnis ja auf das Interesse der Gesamtwirtschaft zurückgeht. Hier haben wir eine klare Zuwendung zu einer positiven Gestaltung des Wirtschaftslebens im konkreten streng individualistischen Fall, der alte Begriff des Gemeinwohls hätte schwerlich diese neue Rechtsauffassung gedeckt.

Die beiden Vorstellungen Gesamtwirtschaftsbedürfnis und Gemeinwohl sind nun naturgemäss noch nicht sehr weit entwickelt. So kommt es, dass die Arbeitszeitnotverordnung nicht formuliert, wie die Kartellverordnung, sondern dass sie nur vom "Gemeinwohl" ausgeht.

Man kann uns daher einwenden, dass unsere ganzen Ausführungen in der Luft schweben und die "Gesamtwirtschaft" keineswegs die Rolle des heraufziehenden Begriffs gegenüber dem "Gemeinwohl" spielt. Sie stellt vielleicht nur einen flüchtigen Einfall des Vaters der Kartellverordnung dar?

Das Problem wird aber durch die Formulierung der Arbeitszeitverordnung nur vertieft. Denn es ist natürlich an ~~ihm~~ blossen Worten nichts gelegen, sondern an den Vorstellungen über das Leben, die von einem neuen Begriffskern ausstrahlen.

Wir sagen, dass in der Vorstellung Gesamtwirtschaft p o -
s i t i v e wirtschaftliche Funktionen privaten Personen auf-
erlegt werden, während das Gemeinwohl nur Schranken zieht, um
schädliche Handlungen negativ zu verhindern. Vom Gemeinwohl
her ordnen sich die Rechte, von der Gesamtwirtschaft her die
Pflichten der Einzelnen. Die Väter der Arbeitszeitnotverord-
nung haben die Ueberarbeitspflicht der Belegschaft nicht in
erster Linie im Auge gehabt, sondern das Ueberarbeitsrecht
des Arbeitgebers. So ist ihnen der alte Begriff "Gemeinwohl"
in die Feder gekommen. Nur die Ausleger sind genötigt, die
Arbeitspflicht der Arbeitnehmer zu erörtern, und sie begrün-
den sie nun mit dem Bedürfnis positiven Funktionierens der
Gesamtwirtschaft. Gerade hierbei rechtfertigt sich nun der
Rückgriff auf die Gesamtwirtschaft bei schärferer Prüfung des
arbeitsrechtlichen Gebietes. Denn in Wahrheit hängt die Be-
stimmung der Arbeitszeitverordnung zusammen mit anderen ar-
beitsrechtlichen Bestimmungen. Da ist zunächst die Verord-
nung über Betriebstillegung und Betriebsabbrüche zu nennen.
Sie wollen ein Funktionieren besonderer Glieder der Volks-
wirtschaft sicher stellen. (Verordnung, betreffend Massnahmen
gegenüber Betriebsabbrüchen und -stillegungen. V. 8. Nov. 1920,
in der Fassung d. Verordnung über Betriebstillegungen und Ar-
beitsstreckung vom 15. Oktbr. 1923.)

§1. Inhaber oder Leiter von gewerblichen Betrieben und von
Betrieben des Verkehrsgewerbes, in denen in der Regel minde-
stens zwanzig Arbeitnehmer beschäftigt werden, jedoch aus-
schliesslich der Betriebe des Reichs und der Länder, sind ver-
pflichtet, der von der Landessentralbehörde zu bestimmenden
Demobilmachungsbehörde Anzeige zu erstatten, bevor sie ^{1.)} Betriebs-
anlagen ganz oder teilweise abbrechen oder bisher zum Betrie-
be gehörige Sachen in anderer Weise dem Betrieb entziehen, **XXX.**
XX
XXXXXX insbesondere vernässern oder betriebsuntauglich machen,
sofern hierdurch die gewerbliche Leistungsfähigkeit des Unter-
nehmers wesentlich verringert wird. Diese Vorschrift findet
auf zum Betriebe gehörige Rechte sinngemässe Anwendung:
2.) Betriebsanlagen ganz oder teilweise nicht benutzen, sofern

hierdurch

a) in Betrieben oder selbständigen Betriebsteilen mit in der Regel weniger als zweihundert Arbeitnehmern zehn Arbeitnehmer,

b) in Betrieben oder selbständigen Betriebsteilen mit in der Regel mindestens zweihundert Arbeitnehmern fünf vom Hundert ^{be} der im Betriebe schäftigten Arbeitnehmerzahl, jedenfalls aber wenn mehr als fünfzig Arbeitnehmer

zur Entlassung kommen. Die Anzeigepflicht besteht nicht bei Unterbrechungen und Einschränkungen in der Betriebsführung, die durch die Eigenart des Betriebs bedingt sind.

Ähnlich ist das Verbot zum Bestreiken lebenswichtiger Betriebe ausgedrückt worden.

Am Schlichtenden aber spricht sich aus die Schlichtungsverordnung. Diese trifft Vorsorge, das Funktionieren der einzelnen Gewerbezweige zu sichern. Sie kennt für diesen Zweck neben der gewöhnlichen Hilfe für die Parteien, die den Schlichter anrufen, das ausserordentliche Institut der Verbindlichkeitserklärung. Die Verbindlichkeitserklärung endet alle Arbeitskämpfe durch einen Zwangstarif der Arbeitsbedingungen. Dieser Eingriff erstickt dermassen das Eigenleben der Parteien auf dem Arbeitsmarkt, dass wir hier die Berufung auf das Gemeinwohl ohne weiteres erwarten dürfen. Trotzdem sagt die Schlichtungsordnung: "Wir d der Schiedsspruch nicht von beiden Parteien angenommen, so kann er für verbindlich erklärt werden, wenn die in ihm getroffene Regelung bei gerechter Abwägung der Interesse beider Teile der Billigkeit entspricht und ihre Durchführung aus wirtschaftlichen und sozialen Gründen erforderlich ist."

Noch klarer drückt sich der Vorschlag der Arbeitgeberverbände vom April 1929 für eine neue Schlichtungsordnung aus: "Ein Schiedsspruchkann für verbindlich erklärt werden,bei Gesamstreitigkeiten, welche d i e d e u t s c h e V o l k s w i r t s c h a f t so stark treffen, dass die Lebensmöglichkeit der Gesamtbevölkerung gefährdet ist."

An dieser Formulierung ist noch etwas interessant: wir sehen die Eigenart dieses neuen Begriffs auch darin, dass zwischen Betrieben der gleichen juristischen Art wegen ihrer einzigartigen Funktion differenziert, Betriebe verschiedener juristischer Struktur aber aus eben diesem Grunde auch zusammengefasst werden dürfen. Entsprechend sagt die Begründung der Arbeitgeberverbände: Der Vorschlag sieht von einer Einzelaufzählung der unter diesen Begriff fallenden Betriebe oder Betriebsarten ab, da hier in jedem Einzelfalle auch innerhalb der einzelnen Betriebsarten und Bezirke auf Umfang der verschiedenartigen örtlichen und Länderverhältnisse Rücksicht zu nehmen ist.

Die Lage entspricht der des Kartellrechts, das auch Kartellvereinigungen aller verschiedenster Rechtsform ergreift.

Aber der Hauptpunkt, den diese arbeitsrechtlichen Bestimmungen verdeutlichen können, war ja für uns die Erläuterung der Arbeitszeitverordnung.

Der Rechtserzwang, den sie über die Tarifunterworfenen Betriebsangehörigen verhängt, wenn dem Arbeitgeber die Ueberarbeit aus Gründen des Gemeinwohls genehmigt wird, muss jetzt erst massenhaft aus allgemeinen Erwägungen hergeleitet werden. Hätte man die parallelen Bestimmungen des Schlichtungsrechts usw. vor Augen gehabt, so hätte sich gezeigt, dass hier eine einheitliche Vorstellung "Gesamtwirtschaft" oder "deutsche Volkswirtschaft" in den verschiedensten Einzelfragen um ihre Geltung ringt.

II.

A l l m a c h t o d e r B e f r i s t u n g d e r G e s e t z e ?

Man sieht allerdings ohne weiteres die Gefahren des neuen Begriffes Gesamtwirtschaft. Das Urteil, das der Privatperson um der Gesamtwirtschaft willen ein bestimmtes Verhalten zur Pflicht macht, wäre unerträglich, und würde diese Individualität zum Sklaven herabdrücken, wenn es nicht nur

ein vorübergehendes Urteil bliebe. Aus dem tiefen Gefühl dieser Gefahr heraus hat das russische Recht sich als ein blosses Tagesrecht zu verfassen versucht. Freilich haben die Bolschewiken das Kind mit dem Bade ausgeschüttet und den Bereich dieser journalistischen Rechtssetzung auch dort hineingetragen, wo es zerstörend wirken muss; also in die Bereiche der Kirche, des Staates, der Familie usw. Der Kerngedanke aber, der in dieser Ermöglichung des Rechts zu Tage tritt, ist in allen Ländern der Industriewirtschaft bereits im Kriege aufgegriffen und verwirklicht worden. Der Gesetzgeber hat nämlich auf den Gebieten des Wirtschaftslebens sein letztes Ideal preisgegeben, das in einer Gesetzgebung von nun an für immer bestand. Spengler hat in seinem "Untergang des Abendlandes" und ich habe in meinem "Industrierecht"¹⁾ Beispiele genug dafür mitgeteilt, wie sehr die es Ideal eines die Zukunft endgültig meistern den Rechtsgestaltung die neueren Kodifikationen beherrschaft hat. Von diesem Ehrgeiz nimmt der Gesetzgeber der modernen Industriestaaten Abschied. Im Jahre 1910 ist in Deutschland das erste Gesetz ergangen, das befristet war. Es bezog sich eben auf das grosse Monopolgebiet der Kaliwirtschaft und sollte auf 15 Jahre gelten. Es gab sich also als ein Experiment. Seitdem sind in der Mieten- und Wohnungsgesetzgebung und zahllosen andern Kriegs- und Notstandsgesetzen solche Befristungen erfolgt.

Vielleicht findet manch einer diese Befristung nicht sehr wichtig. Er wird einwenden, dass man diese Gesetze doch verlängert hat und immer wieder verlängern kann. Und er wird den Unterschied gegen das unbefristete Gesetz nicht sehr erheblich finden.

Da bitte ich ihn, nur zurückzudenken an die Allmacht und Würde des Gesetzes noch vor wenigen Jahrzehnten. Um was stritt man damals einzig und allein hinsichtlich der Geltungsdauer der Gesetze? Niemals um die Frage der Vorwirkung der Gesetze, eine solche Frage existierte nicht. Sie war dadurch abgeschnitten, dass der Gesetzgeber dem Gewohnheitsrecht die Abschaffung von Gesetzesrecht ausdrücklich zu untersagen pflegte. Der Gesetzgeber versuchte die ewige Wahrheit in Vergessenheit zu bringen, dass alles Gesetzesrecht doch kraft Gewohn-

heitsrecht gilt; dass Gesetzesrecht also auch das weiseste, eingebettet bleibt in das Gewohnheitsrecht und den Gerichtsgebrauch. Die einzige Frage, die der Gesetzgeber und die Rechtswissenschaft wirklich ernst nehmen, war die Frage nach der Rückwirkung des Gesetzes. Wie weit kann der Gesetzgeber mit seiner Allmacht sogar die wohlerworbenen Rechte der Vergangenheit noch beeinflussen und ändern? Wie weit kann er den Güterstand einer früher geschlossenen Ehe wandeln? Wie das unser Bürgerliches Gesetzbuch mit dem 1. Januar 1900 für Millionen von Ehen getan hat? Diese Frage der Rückwirkung des Gesetzes feierte ihren größten Triumph in den berühmten Debatten über die ¹⁾Rückwirkung der Strafgesetze. Hier allein wurde dem Gesetzgeber Einhalt geboten. Hier war der wahre Freiheitsbereich der Individuen. Ein Strafgesetz sollte nicht rückwärts wirken können. So war also die Frage der Rückwirkung der Gesetze speziell wichtig für die Frage der Rückwirkung der Strafgesetze. Unsere neue Frage ist die Frage nach der **V o r w i r k u n g** des Gesetzes. Das befristete Gesetz fällt dem Ablauf des gesellschaftlichen Lebens von selbst zum Opfer. Wenn es verlängert werden soll, so müssen die gesellschaftlichen Mächte, die es hervorgebracht haben, im Augenblick des Fristablaufes stark genug sein, die Gesetzgebungsmaschine erneut in Gange zu setzen. Jedermann weiss, wie viel mehr Energie dazu gehört, ein positives Handeln des Parlaments herbeizuführen als ein blosses Unterlassen zu sichern. Ein Gesetz abzuschaffen, das ist so viel wie ein neues Gesetz machen. Ein Gesetz befristen hingegen, das heisst, seine Vorwirkung wirklich beschränken. Denn es kann ja nur dann verlängert werden, wenn nicht die Amtsstuben der Justiz und Verwaltung in ihrem Schlendrian beharren wollen, sondern wenn die ausserstaatlichen Gesellschaftsmächte im Augenblick der Feuerungen die Kraft haben, die Klinke der Gesetzgebung erneut niedersudrücken. Dass wir heute von

1)

Man denke auch an Lassalles "System der erworbenen Rechte".

der Vorwirkung der Gesetze sprechen, zeigt, dass das Gesetz sich in die wirtschaftlichen Vorgänge einschaltet als ein vorübergehender Funktionär. Der Gesetzgeber hört auf, isoliert allmächtig zu sein über die Zukunft. Das Gesetz verändert viel zu sehr durch sein Dasein den Ablauf der Gesamtwirtschaft als dass es länger als ein oder ein halbes Menschenalter unverändert bleiben dürfte. Denn die Tatbestände, die es regelt, müssen sich gerade wenn das Gesetz gut und wirksam ist, in einem solchen Zeitraum grundlegend verändern.

So tritt auch der Gesetzgeber ein in den Ring der gesellschaftlichen Funktionäre, der tritt neben die anderen Funktionäre, er ist nicht über sie erhaben.

III.

F a m i l i e u n d H a u s h a l t .

Da kann es nicht wunder nehmen, wenn auch die alte Familie hineingerissen wird in das Leben der Gesellschaft; wenn man auch in ihre eine Seite heut mehr hervorgeht, die der Gesetzgeber bisher vernachlässigen durfte; nämlich die Bedeutung der Familie als des letzten Konsumenten. Wir leben als Juristen in der Fiktion, dass der letzte Verbraucher, dass der Käufer, der Mieter, der Pächter, der Niesenbraucher usw. im Wirtschaftsleben eine Einzelperson sei. Dem ist nicht so. Die letzten Verbraucher sind nicht 8 oder wie ich richtiger sagen sollte, 20 Millionen Ungarn, sondern um den letzten Verbraucher zu erfassen, muss ich durch 5 dividieren. Der letzte Verbraucher sind 2 Millionen Haushaltungen in Ungarn, oder 9 oder 10 Millionen Haushaltungen in Deutschland.¹⁾ Als im Kriege für alles und jedes Bezugskarten ausgegeben wurde, für Brot, Fleisch, Schuhe, Kleider, da wäre dieses ganze Bezugsscheinsystem schon am 1. Tage zusammengebrochen, wenn nicht alle die Individuen in ihrem Hausstand und Haushalt die Möglichkeit eines Ausgleichs gehabt hätten. Der eine musste etwas mehr Brot haben, der andere etwas mehr Fleisch, der brauchte ein Paar Schuh, der brauchte etwas Stoff. Und so

1) Vgl. Friedrich Zahn im Handwörterbuch der Staatswissenschaft 4. Auflage 1923 Band V, 160 ff.

setzte eine Haushaltswirtschaft die Härten des Bezugssystems um ein Beträchtliches herab. Nach dem Kriege sind wir genötigt worden, den wirtschaftlichen Tatbestand des Haushalts losgelöst von allen sentimental^{en}, ethischen, religiösen und politischen Erwägungen zu erfassen. Da war einmal die jungen Brautleute, die sich trauen liessen, um in die Wohnungslücke hineinzukommen, die aber noch ein oder mehr Jahre trotz der Kheschliessung unverheiratet weiter lebten. Wo für das wichtigste Lebensereignis der vom Gesetzgeber vollzogene Kheschluss für grosse Massen der Bevölkerung zu einer rechtlichen Fiktion wird, da ändert sich das Recht. Diese Eheleute waren eben nur rechtlich, aber nicht tatsächlich verheiratet. Auf der anderen Seite vollzog sich aber der Aufbau ehrenter Lebensgemeinschaften ohne rechtliche Form. Die Kriegswitwen beziehen ihre Rente so lange, bis sie sich wieder verheiraten. Die Rente stellt aber naturgemäss das wirkliche Vermögen der Witwa dar. Sie kann unmöglich im Augenblick, wo sie sich wieder verheiratet, auf dies ihr Vermögen, ihre Aussteuer, ihre Mitgift sozusagen, verzichten. Es ist ja auch eine vollverdiente Schicksalsausstattung. Es wäre unnatürlich, wenn sie auf dieses Ueberbleibsel ihres abnormen Kriegsschicksals verzichten wollte. Sie kann es heut aus wirtschaftlichen Gründen nicht, da sie sonst natürlich, zumal wenn sie schon Kinder hat, keinen zweiten Mann findet, der diesen ganzen Haushalt ohne weiteres ernähren könnte. Die Kriegswitwe heiratet also nicht, sondern lebt in wilder Ehe mit ihrem zweiten Mann zusammen. Alles ist an dieser Ehe ernst und echt, nur der Standesbeamte fehlt, weil sein Hineintritt die wirtschaftliche Grundlage dieser Lebensgemeinschaft zerstören würde. Hier haben wir die vollkommene Uebersicht des römischen Rechts.

Der Jurist hat sich unter der Herrschaft der bürgerlichen Moral entwöhnt, solche aussergewöhnlichen Lebensgemeinschaften, die es immer in der nicht bürgerlichen Welt gegeben hat, genügend zu würdigen, er hat sie für blosses Miss-

stände, Ausnahmen unmoralischer Art erklärt. Er hat die Grenze immer zwischen Nicht-Ehe und Ehe in seinem Gedankengang gezogen und er hat auf diese Weise als Exponent der öffentlichen Meinung es fertig gebracht, den flüchtigen Geschlechts-genuss beim Pasching oder sogar den kehrlichen Verkehr mit einer Dirne auf die selbe Stufe emporzuheben mit dem ernstgemeinten Zusammenleben von Mann und Frau in sogenannten Konkubinat. Dieses Wort Konkubinat bezeichnet heute zum Unterschied vom alten Rom etwas Unmoralisches. Wir entdecken heute erst wieder, dass die entscheidende Grenze innerhalb der Geschlechtsbeziehungen der Menschen anders verläuft als es dies hässliche Wort Konkubinat ausdrückt. Die wichtigere Grenze läuft nicht zwischen Ehe und Nicht-Ehe, sondern zwischen allen eheähnlichen Verbindungen einerseits so weit sie zur Uebernahme von Pflichten führen und auf der andern Seite dem flüchtigen nur auf den Genuss gerichteten geselligen Verkehr der Geschlechter. Die eheähnlichen Verbindungen sind dadurch gekennzeichnet, dass sie auch führen zur wirklichen Opfern für einander, zum Zusammenleben, zu Gemeinschaft von Tisch und Bett, zu-r Haushaltsgemeinschaft. Der rein gesellige Verkehr der Geschlechter hingegen ist Liebes-spiel, ist nicht ernst.

Die Verwaltungsorgane standen vor der Aufgabe, sowohl in der Arbeitslosenversicherung wie in dem Unterstützungs-wesen den neuen Begriffen der Nicht ehelichen Haushalte-gemeinschaften gerecht zu werden. Der Nicht-Ehe, ann wurde von den Kommunen ebenfalls als Haushaltsevorstand aufgefasst. Infolgedessen bemessen sich die Unterstützungsätze der Arbeitslosenversicherung nach dem Familienszuschlagsbegriffen und nicht individuell nach Köpfen. Die Reichsversicherungsgesetzgebung hatte schon früher den Begriff der Haushaltsgemeinschaft herausgearbeitet und die Ansprüche des Versicherungs-nahmers danach abgestuft ob er in einem solchen Haushalt lebt oder nicht.

Auch der Begriff der Pflegekinder, die ohne rechtlich

festes Band von einem Ehepaar in seinen Haushalt aufgenommen werden, erfährt in dem neuen Versicherungsrecht eine Rücksicht, die ihm unser Bürgerliches Recht versagt hat.

Bei einem Aufbau der gesellschaftlichen Vertretungskörper nach Verbrauchern und Haushalten wird sich der Gesichtspunkt Haushalt und der in ihm wirksamen Gemeinschaft sicher noch auf manchem anderen Gebiet durchsetzen, auf dem er jetzt noch nicht erkennbar ist. Seine fruchtbarste Anwendung findet er dort, wo es gilt, den alten Begriff des Hauses als der Produktionsstätte zu ersetzen durch den zweigliedrigen Begriff des Haushaltes einerseits und des Heimbetriebes andererseits. Es ist bekannt, welche eine grosse Rolle die Heimarbeit für die wirtschaftlich ärmsten Teile der Bevölkerung spielt. Es war nun schwierig, den Begriff der Heimarbeit richtig zu definieren, so lange man den Begriff des Heimes oder der Familie nur nach seinem zivilrechtlichen Band beurteilen wollte. Bei einem Heimwerker von heute vereinigen sich eben zwei Elemente, die Verbrauchergemeinschaft des Haushaltes einerseits und der Teil eines Industriebetriebes, der in diesen alten Familienbereich hineinragt und sich an die Stelle des alten Produktionshaushalts gesetzt hat. Wir können in unserer Gesetzgebung verfolgen, dass sogar der landwirtschaftliche Betrieb, der mit den eigenen Kindern des Bauern als seinen Arbeitskräften von jeher rechnen durfte, heute mehr und mehr nach dem Muster des Fabrikbetriebes beurteilt wird. So wie heute schon manche Rechte und Pflichten des Vaters denen des Vormundes nachgebildet werden, also die Rechtsstellung des originalen Vertreters des Kindes heute bereits der Rechtsstellung des sekundären Kindesvertreters nachgebildet wird, so wird heute bereits im Versicherungswesen die Stellung des Haussohnes der Stellung der bloss betriebsangehörigen Arbeitskraft nachgebildet. Damit wird der alte Begriff der Bauernfamilie bereits preisgegeben und auch hier die wahrscheinlich unvermeidliche Sonderung von Wirtschaftsbetrieb und Haushalt durchgedacht werden müssen.

Sollen wir nun diese Vorgänge beklagen? und ist es die Aufgabe des Juristen, in historistischer Weise wenigstens zu verlangsamen und zu bremsen, wo solche neuen Erscheinungen durch ihr massenhaftes Auftreten sein Denken zu begrifflicher Bewältigung aufrufen? Ich glaube nicht, die Ehre des Juristen beruht nicht zum wenigsten darauf, dass er mit vergänglichlichen Begriffen zu arbeiten hat. Zum Unterschied von den Philosophen, strebt der Jurist nach der Bewältigung des geschichtlich Gegenwärtigen, nicht des Idealen und Ewigen. Wir würden unsere juristischen Ahnen schlecht ehren, wenn wir ihre für andere Zeitverhältnisse geprägten Begriffe und Probleme weiterschleppen würden gewaltsam vor neue Tatbestände. Sie haben recht daran getan vom Gemeinwohl, von der Rückwirkung der Gesetze und von der Familie zu sprechen. Und so weit der Tatbestand, den sie vor Augen hatten, heute noch vorliegt, werden wir selbstverständlich diese ihre Begriffe als unverlierbares Gut festzuhalten haben. Es wird auch künftig vom Gemeinwohl, von der Rückwirkung der Gesetze und von der Familie im Recht ausübend die Rede sein. Das darf uns aber nicht hindern, nüchtern die neue Tatsachenwelt zu sehen, in der von der Gesamtwirtschaft, von der Vorwirkung und Befristung der Gesetze, und von der Haushaltsgemeinschaft die Rede sein muss, solange bis auch diese Tatbestände ihre befriedigende Regelung erfahren haben. Wie ein deutscher Jurist es schön ausgedrückt hat: "Die abstrakte durch rationales Denken gewonnene Form ist hart und starr und sie kann nicht sterben, weil sie tot ist. Nur die lebendige Form ermöglicht das Leben und nur sie teilt das Schicksal des Lebens, sterben zu können".

Die neuen Begriffe mögen nüchterner erscheinen als die alten. Aber das Leben, das sie schützen sollen, ist nicht minder heilig als das, dem die alten Begriffe dienen wollten. Denn die ökonomisierten vergesellschafteten Begriffe entspringen der Sorge um das tägliche Brot, um das wir im "Vater Unser" bitten, und um das die Menschheit immer mehr nur noch gemeinschaftlich, in funktioneller Arbeitsteilung gegliedert, beten kann.

ROSENSTOCK-HUESSY

Der Vortrag, der im Novemberheft der "Kereskedelmi Jog" auf ungarisch erscheint, behandelte die Ökonomisierung einiger Privatrechtsbegriffe grundlegender Art.

1. Unter dem Druck weltwirtschaftlicher Entwicklungen hat der staatliche Jurist nicht mehr nur Ausschau zu halten nach dem gefühlsmäßig gefärbten "Gemeinwohl", der *salus publica*, sondern auch nach den Entwicklungsgesetzen der "Gesamtwirtschaft". (Dts. Kartellverordnung von 1923).

2. Die Allmacht des Gesetzes fand bisher nur in dem Verbot seiner Rückwirkung eine Schranke. Heut fängt man an, Gesetze von vornherein zu befristen und so die Vorwirkung der Gesetze gleich zu beschränken. Das Gesetz ~~selbst~~ wird selbst ein gesellschaftlicher Faktor unter anderen.

3. Neben die kirchlich getraute und Sakramentshe und neben die Zivilehe tritt als schutzwürdig und schutzbedürftig jede faktische Haushaltsgemeinschaft als die Verbrauchereinheit. Sie lässt sich der antiken *Ususehe* vergleichen. Sie fordert nach dem Kriege ihr Recht und hat es in den Sozialgesetzen bereits weitgehend gefunden.

Politisch-pathetische Grundbegriffe werden so durch gesellschaftlich-ökonomische ergänzt.

Posener Kurse

Der Vortrag, der in Vorentscheid der „Kereske“,
„delunigop“ auf ungarisch vordient, behandelte
die „Ümkehrsierung“ einiger Privatrechtsbegriffe grund-
legend Art. 1. Unter dem Blick weltwirtschaftlicher Ent-
wicklungen hat der staatliche Jurist nicht mehr
um Aidscham zu halten und den schicksalserweisig
gefährten „feuers rohl“, der sales publica, zu-
den auch nach den Entwicklungsgesetzen der „Baut-
Virtuallast“ (Dts. Kartellverordnung von 1923). Die allmäh-
liche Gesetz fand bisher nur in dem Verbot einer Rück-
wirkung eine Schwäche. Heut findet man an,
Gesetz von vornherein zu befristen und so die Vor-
Kump der Gesetz gleich zu beschränken. Das Gesetz
wird selbst ein wirtschaftlicher Faktor unter
anderen. 3. Neben die kirchliche getraute und
fabrikantische und neben die zivile tritt
als Schutzwürdig und Schutzbedürftig

II

faktische, als die Verbraucherinbest,
jetzte Haushaltungswirtschaft. Sie lässt sich der antiken
Ursache vergleichen; ^{sie} findet nach dem Kriege ihr
Recht und hat es in den Sozialgesetzen bereits weitgehend
gefinden. Politisch = ^{freund} pathetische Begriffe werden so ~~fort~~
sozial - ökonomische geprägt.